

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA MARKETINGU A OBCHODU

Obraz rodu Borgia v moderní mediální tvorbě
The Image of the Borgia Family in Modern Media Art

Student: Dominika Křižanová

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. PaedDr. Milan Sekanina, Csc.

Ostrava 2018

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra marketingu a obchodu

Zadání bakalářské práce

Student: **Dominika Křižanová**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **7202R020 Ekonomická žurnalistika**
Téma: **Obraz rodu Borgia v moderní mediální tvorbě
The Image of the Borgia Family in Modern Media Art**

Jazyk vypracování: **čeština**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Hospodářský rozvoj jako základ italské renesance
 3. Itálie a papežská kurie na přelomu 15. a 16. století
 4. Zaslíbená obdoba quattrocenta v mediální tvorbě
 5. Využití řešené problematiky v žurnalistice
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

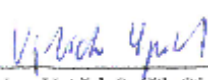
- BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Přeložil Jiří KROPÁČEK. Praha: Mladá fronta, 1996. 319 s. ISBN 80-204-0589-5.
HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431 – 1519*. Přeložila Jitka FIALOVÁ. Praha: Argo, 2011. 285 s. ISBN 978-80-257-0541-4.
SRDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: Nejžávanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2015. 548 s. ISBN 978-80-247-3568-9.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. PaedDr. Milan Selcmanina, CSc.**

Datum začátku: **24.11.2017**

Datum odevzdání: **11.03.2018**

doc. Ing. Vojtěch Spáčil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a ke zpracování využila pouze zdrojů uvedených v seznamu odborné literatury.

Ostrava, 11. 5. 2018

.....*Kyšomková*.....

(podpis)

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. PaedDr. Milanu Sekaninovi, CSc. za vstřícný přístup a připomínky, které přispěly k vytvoření této práce. Poděkování také patří veškerým odborníkům, kteří si udělali čas na zodpovězení mých dotazů ohledně využití řešené problematiky. A v neposlední řadě chci poděkovat mé rodině a přátelům za jejich podporu.

Obsah

1 Úvod	4
2 Hospodářský rozvoj jako základ italské renesance	6
2.1 Příčiny rozvoje obchodu	8
2.2 Rozvoj měst.....	9
2.3 Umění.....	13
2.4 Humanismus	17
3 Itálie a papežská kurie na přelomu 15. a 16. století.....	21
3.1 Náboženství a renesance.....	21
3.2 Náboženství v každodenním životě	23
3.3 Papežství.....	26
3.4 Rod Borgia	27
4 Zachycení období quattrocenta v mediální tvorbě	37
4.1 Seriál Borgia	37
4.2 Římská madona Lucrezie Borgia	41
4.3 Krev Borgia.....	43
4.4 Zhodnocení	44
5 Využití řešené problematiky v žurnalistice	47
Úvodní článek.....	47
Interview	51
Anketa	56
Recenze	58
6 Závěr	60
Seznam použité literatury	62

1 Úvod

„Všechny cesty vedou do Říma.“...Tuto větu určitě každý z nás alespoň jednou v životě slyšel. Ale ne vždy Řím a celá Itálie měly dnešní podobu. V dobách renesance byla Itálie roztržena na mnoho států, republik, vévodství a království, které proti sobě neustále intrikovaly. Výjimkou nebyl ani papežský stát, jehož centrem byl Řím, sídlo papeže. V dnešní době je papež symbolem tolerance, míru, pokory, skromnosti, hluboké úcty k Bohu i k bližnímu svému a funguje jako mírotvorce celého světa. Muži, kteří usedli na papežský stolec v době renesance ovšem všechny tyto vlastnosti nesplňovali. Tato doba byla prolezlá korupcí, nepotismem, vraždami a cizoložstvím. Do historie se kvůli svému neřestnému životu, a především kvůli děsivým činům svých dětí, dostává papež Alexandr VI. Právě díky příběhům o této rodině vzrostl můj zájem o přiblížení této doby a jejich rodiny.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit renesanční Itálii, její papežskou kurii a mediální tvorbu o rodu Borgia. Především se zaměříme na historickou věrnost těchto děl a co v dnešní době příjemce tvorby na tomto tématu láka.

V práci budeme využívat především metodu historickou a dále pak analyticko-popisnou. V neposlední řadě budeme používat metodu komparace, ze které budeme vytvářet závěry.

Bohužel odborná literatura na toto téma není příliš rozsáhlá, spíše můžeme narazit na spoustu románů a podobné beletrie. Překvapivě ani množství historiků o tomto rodu příliš neví.

Bakalářská práce je s výjimkou úvodu a závěru rozdělena do čtyř kapitol. V druhé kapitole se zaměříme na ucelení obrazu Itálie v období renesance, především na důvody a důsledky jejího vzniku. Přiblížíme si příčiny hospodářského rozvoje – rozmach námořního obchodu, rozvoj měst a umění.

V závěru kapitoly se zaměříme na humanismus, nový myšlenkový směr této doby.

Třetí kapitola se věnuje náboženství a papežské kurii na přelomu 15. a 16. století. Přiblížíme si, jak náboženství zasahovalo do každodenního života obyvatelstva, jaký k němu mělo přístup a jak moc pro ně bylo důležité. Dále si vymežíme, jaké náboženské uskupení v této době existovalo a jakou moc a postavení měli renesanční papeži. Závěr kapitoly je pak věnován rodu Borgiaů, vykreslení jejich života a veškerých zásadních událostí.

Čtvrtá kapitola je zaměřená na zachycení rodiny Borgiaů v mediální tvorbě a její komparaci s předchozími historickými fakty. Konkrétněji budou rozebírána tři různá díla, bude nastíněn děj a budeme se snažit určit jeho historickou věrnost. Konec kapitoly bude řešit proč se tato díla točí a čím jsou pro lidi zajímavá.

Poslední kapitola je věnována využití řešené problematiky v žurnalistice. V této kapitole budou zpracovány čtyři žurnalistické žánry. Konkrétně půjde o úvodní článek, interview, anketu a recenzi. Všechny články budou věnovány Rodu Borgiaů. Článek bude psán pro časopis zaměřený na historii.

2 Hospodářský rozvoj jako základ italské renesance

V této kapitole se zaměříme na rozmach hospodářství států Apeninského poloostrova a jeho uvedení do kontextu při přechodu od středověku k renesanci. Blíže se seznámíme s faktory, které umožnily vstup do nové epochy.

Renesance je epocha, která se datuje od 14. do 16. století. Je to éra obrození a návratu ke všemu přirozenému a lidskému. Dělí se na tři různá období: trecento, quattrocento a cinquecento. Trecento je období počátku renesance a prvním odklonům od středověkého myšlení, pojmenovává se jako rána renesance a jedná se o 14. století v Itálii. Quattrocento, 15. století se označuje za vrcholnou renesanci. Cinquecento je pojem označující 16. století a pozdní renesanci. Důvodem vzniku této doby bylo rozšíření manufaktury, zámořské objevy, růst významu měst a jeho obyvatel a rozvoj vzdělanosti a vědy.

Důležitým prvkem, pro pochopení tohoto období, je uvědomění si rozdílu mezi vrcholným středověkem a začátkem renesance. Klíčovým milníkem byl rozkvět námořního obchodu, bankovníctví a řemeslné výroby. Díky své poloze byla Itálie centrem veškerých novinek. S příchodem nových forem získávání peněz, především tedy z námořního obchodu a rozmachu umění, se vytvořila nová vrstva – bohaté měšťanstvo, které zbytek obyvatelstva dokázalo vést z vymanění se vlivu šlechty a církve, díky čemuž mohlo dojít k zesvětštění myšlení a uvádění nových poznatků. Hlavní roli v tomto ekonomickém rozmachu sehrála velká města jako například Janov, Benátky či Florencie, které se staly centrem obchodu a díky kupcům z různých částí světa i centrem vzdělanosti a umění. Dalším podstatným milníkem renesance byl zásah moru ve většině Evropy, kdy tato událost zapříčinila prudký pokles cen a výroby, přesto tradice městského života a vzdělanost přežily, tudíž se rozvoj Itálie, i přes drastické dopady, zcela nezastavil. Významným důsledkem ekonomického růstu je vzestup umění, které často definuje epochu renesance. Tato doba se vymezila vůči předchozímu

uměleckému slohu gotice. Naopak se vrací k antice, na což poukazuje filosofie této doby, která se méně zabývá bohem, ale více člověkem.

Jak bylo zmíněno v úvodu, Itálie v dobách renesance byla roztržena na různá vévodství, státy, republiky a království. Tento fakt je velmi důležité si uvědomit pro porozumění následujícím kapitolám. Renesance vzniká v Itálii, a je to právě kvůli její poloze. Díky snadnému přístupu k moři a spoustě loďstva se stala malou námořní velmocí a začal rozkvět námořního obchodu. Obchod probíhal převážně se světem Orientu. Italové si odsud dovezli jiný způsob myšlení a stále více se prohluboval konflikt mezi mocí světskou a církevní. Po dobu středověku měla církev neomezenou moc nad člověkem a nyní nastala touha po změně. Často je za kolébku renesance označovaná Florencie, protože zde žili umělci Dante Alighieri a Francesco Petrarca, kteří myšlenky renesance šířili prostřednictvím svých spisů a odtud se do celé Evropy šířily prostřednictvím kupeckých a poutních cest.¹

Obr. 2.1 Zdroj: Extra historie: Kauzy 2013 (13)

¹ POLÁCH, Antonín. *Počátky renesance – zrození našeho dnešního světa* [online]. 2015 [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://apolach.cz/?p=1541>

2.1 Příčiny rozvoje obchodu

Poloha Itálii poskytovala největší možností ze zemí Evropy rozvíjet obchod a řemeslnou výrobu. Největší hospodářský rozvoj v období renesance nastal při nástupu námořního obchodu, který zapříčinila vítězná čtvrtá křížová výprava. Jednalo se o další boj ze sérií válečných tažení do Svaté země. Této situace však využili Benátky, které měly hospodářské zájmy v Byzanci a na Balkáně. Křížáci se domluvili s Benátčany, že si s nimi byzantskou říši rozdělí, když je Benátčané na Východ převezou. Velký podíl byzantské říše pak připadl Benátčanům. Město Benátky se stalo hlavním centrem dovozu zboží z Orientu, a tak se díky snadnému přístupu k moři stala Itálie prostředníkem mezi Západem a Východem. Zboží z italských přístavů odsud dále proudilo do pobaltských států a až koncem 13. století došlo k navázání obchodu se severní Evropou. Hlavní roli v tomto rozšíření obchodu sehrála velká města. Lidé se začali vymaňovat z vlivu šlechty a církve. Právě Benátky měly z těchto námořních obchodů největší prospěch. Zde vzniká na konci 13. století vláda obchodní aristokracie.²

S nástupem tohoto obchodu, rozmachem řemesel, ať už textilního průmyslu či zbrojařství, zde přibývá na důrazu bankovníctví. Florencie jako první začala razit zlaté mince, které dala veškerým svým kupcům a bankéřům, kteří pracovali na evropských trzích, a tak získala primární postavení na mezinárodním trhu zboží a kapitálu. Tito bankéři pak byli schopní financovat tažení různých mocných vládců a ti se tedy stávali jejich dlužníky. Po krachu největší sienské bankovní společnosti získala Florencie vedoucí pozici ve finančním světě renesance.³

Je třeba rozlišovat tři typy měst, které odpovídaly službám, které vykonávala. Prvním typem je tzv. obchodní město, což byly nejčastěji přístavy, tedy už dříve zmíněné Benátky či Janov. Postavení benátských kupců až do konce 15. století nikdo neohrožoval. Za druhé to byla města s rozvinutou

² PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

³ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

řemeslnou výrobou. Jednalo se zde o Milán, který proslul zejména svou výrobou zbraní, jímž byl široko daleko proslulý. Výroba se zde vyznačovala mnohostranností a rozličností. Objem podniků zde však nepřekročil rozměry dílny, proto dodnes nezůstaly žádné záznamy o existenci obchodních společnostech a rodinách. V poslední řadě to byla města se službami. Jednou z nejlukrativnějších bylo bankovníctví, kdy zde měly vrcholné postavení rodiny Bardiů, Medicejů či Peruzziů. Dále zde byla města úředníků, Neapol a Řím.⁴

2.2 Rozvoj měst

Jak už bylo zmíněno, období renesance je spojené s hospodářským rozkvětem, jehož hlavním důsledkem byl rozvoj měst. Začíná zde epocha komun. Hlavním znakem komuny je zabrání vesnice městem, které může být hospodářského rázu nebo za pomoci zbraní. Už v předchozí části jsme zmínili jména měst, kterých se rozkvět dotkl nejvíce. Nyní si trochu blíže přiblížíme Benátky, Janov, Milán a Florencii. Itálie byla v této době nejrozvinutější částí Evropy, a právě tyto čtyři města na tom byly nejlépe. Benátky zbohatly díky obchodu s Orientem, především prodejem hedvábí, luxusního zboží a koření. Janov měl tržby z prodeje obilí, kadidla a koření. Milán se proslavil především svou výrobou zbraní. Florencie byla centrem umění, mecenášů a moc nad tímto městem měl povětšinu času významný rod Medicejů.⁵

Přístavní město Benátky mělo svůj úspěch v námořním obchodu založený na své dlouhodobé podpoře křížových výprav. Na základě rostoucí úlohy obchodu zde byla založena nová společenská vrstva, bohaté měšťanstvo. Na vrcholu moci stál dóže, který byl volen Velkou radou, jejíž výkon byl kontrolován spoustou menších orgánů. Všechny tyto orgány společně tvořily politický režim

⁴ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

⁵ ŠEBELOVÁ, Zuzana. *Stručné poznámky k Úvodu do dějin a kultury Itálie: (V.-XIX. století)*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7073-8.

republiky. Během stálé rostoucího obchodního rozmachu se vývoj Benátek nezastavoval. Na počátku 14. století v důsledku stoleté války a nebezpečí pozemního cestování byly zavedeny pravidelné námořní spoje do Flander a Anglie, zvýšila se tonáž nákladních lodí, rostla poptávka po zboží z východu. Všechny tyto skutečnosti ještě více upevnili postavení Benátek, jako obchodního centra. Mění se i smýšlení a nároky obyvatelstva. Velice vzrostla obliba hedvábí, v důsledku čehož ho řemeslníci začali vyrábět v Benátkách. Tento rozvoj Benátek je impozantní, když si uvědomíme, že po celou dobu byla Benátská republika nebolí Serenissima ve válce s Janovem, kdy velké následky zanechala Válka o Chioggia, která vedla k nuceným půjčkám, ale i tuto obtížnou situaci Benátky překonaly. V první polovině 15. století se Benátky účastnily téměř všech válek, které v Itálii probíhaly, což jim vyneslo spoustu území hlavně ve vnitrozemí. Tyto územní zisky jim zajišťovaly přísun dřeva, nutného ke stavbě lodí, a tedy pokračování dalšího rozvoje námořního obchodu.⁶

Janov zaznamenal v 13. století spoustu vítězství a úspěchu. Vítězství roku 1298 nad Benátkami, se posílilo postavení Janova v oblasti Černého moře a východním Středomoří, čímž se dostal k nadvládě obchodu s Ruskem. S těmito válečnými úspěchy rostl i jeho hospodářský vývoj. Zvedal se objem obchodů a na začátku 14. století byl Janov nejosídlenějším městem v západní Evropě. Janované ovládali španělský trh, z kterého zamířili na africké tržišť. Velkým rozdílem oproti Benátkám a dalším italským městům byla struktura společnosti. Janov je jedno z mála měst, kde nenajdeme ulice s názvy, které byly odvozeny od původního řemesla, což ukazovalo na roztroušenost obyvatelstva a jeho individualitu. Vládnoucí vrstva se zde skládala ze zámožných rodin, kdy každá usilovala o co největší moc. Tento způsob uspořádání společnosti se však ukázal být zkázou po již zmíněné válce o Chioggia. Ze strachu, že by se k moci dostala nepřátelská strana se zdejší vládci uchýlili dát město pod ochranu některého z mocných sousedů. I když lidé prahli po změně, politika země zůstala v rukou bohatých rodin. Individualismus nebyl však pouze ve společnosti, ale také v hospodářství. Finanční situace byla mezi jednotlivci mnohem lepší než

⁶ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

v republice. Ta byla nucena uzavírat půjčky a půjčovat si velké částky od soukromníků. Tento chod fungoval do doby, dokud byla republika schopna své závazky splácet včas, což po válce o Chioggiu možné nebylo, a tak věřitelé žádali větší záruky návratnosti peněz. Bohaté měšťanstvo se spojilo v Banku svatého Jiří a byla jim svěřena správa dluhu. Když byl v polovině 15. století Janov odříznut od Černého moře, ztratil politický systém veškerou moc a začala ho řídit banka svatého Jiří. Janov se z města proměnil na podnik.⁷

Milán začal prosperovat hlavně díky své výhodné pozici, leží v nejúrodnějším kraji a vedla přes něj obchodní cesta, jak z Benátek, tak z Janova. V druhé polovině 13. století se otevřela další cesta, která vedla přes Gotthardský průsmyk a přivedla do Milána obchodníky z Německa. V této době byl Milán metropolí. Kvůli své rozmanitosti v oblasti výroby, zde byly pouze menší podniky. Vzhledem k tomu, že kupecké a řemeslnické vrstvy nedokázaly ze svých stran zrodit žádné politické osobnosti, vedení státu náleželo šlechtickým rodům jako byli například Torriané či rod Viscontiů. V druhé polovině 14. a první polovině 15. století se Milánské vévodství účastnilo sledu válek, ze kterých si Milán odnesl území, rozbíhající se do všech evropských stran. Ať už švýcarské kantony, oblasti směřované k moři, aby mohlo Milánské vévodství ovládnout Janov, na východ k Benátkám, do části středních oblastí Itálie a také orientované k Bologni. Na počátku 15. století se vévodství stalo nejobávanějším a nejsilnějším státem Itálie, které mohlo usilovat o vládu na celém poloostrově. Zarazit tuto mocenskou nadvládu bylo v největším zájmu Florencie a Benátek, na což po smrti vévody Filippa Maria Visconti a začátku dynastické krize, byla vhodná příležitost. I přes ztráty jistých území zůstával po sto letech válek Milán stále jedním z nejsilnějších států a po celé 14. a 15. století oplýval bohatými zdroji. Rozkvět ve státě nezasáhl pouze Milán a velká města, ale také venkov. Docházelo také k procesu přeměny a reformace v zemědělství. V nížinách se zavedlo pěstování rýže a rozšířilo se pěstování borytu barvířského⁸. Budovaly se

⁷ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

⁸ Druh rostliny, která se používala na barvení textilií

zavlažovací a odvodňovací systémy. Lombardie byla v polovině 15. století oblast s nejrozšířenějším zemědělstvím.⁹

Florence byla jedním ze dvou velkých měst Itálie, která zvládla zavést politický režim a orgány, tak aby odpovídaly hospodářské situaci a společenskému rozdělení. Do popředí italského vývoje se dostala především zásluhou bankovního a obchodu, avšak byla také zaměřená na výrobu vlněných látek. Koncem 13. století byla správa města předána do rukou zástupců středních a vyšších cechů. V žádném jiném italském městě neexistovala taková městská samospráva jako ve Florencii. Byla především městem vzdělaných, což je nutné podotknout, neboť byla centrem umění. Florence však měla jednu slabinu a tou bylo vojsko, které téměř toto město nemělo. Bohaté měšťanstvo se věnovalo spíše dění ve městě, než aby se stalo vojáky, a tak byla jedním z prvních měst, které hledalo pomoc u žoldnéřských vojsk. V první polovině 14. století bankovní dům rodiny Scaliů, který se ve velkém podílel na finanční podpoře neapolského krále, musel vyhlásit úpadek, avšak ostatní bankovní domy v době spokojenosti tato situace nijak nerozhodila a dále půjčovaly velké částky králům v Neapoli a Anglii. Avšak v roce 1339 anglický král vyhlásil zastavení splátek. Tato situace se stala katastrofální pro téměř všechny bankovní domy ve Florencii. Po této hospodářské a finanční krizi se dostala Florence na necelý rok pod vládu vévody aténského, avšak kvůli nespokojenosti občanů se vrací vláda zpátky do rukou cechů. Po této krizi, zasáhla zemi morová epidemie a Florence přišla o spoustu občanů a posléze přišla válka s papežským státem. Na konci 14. století tato sociální a hospodářská krize přerostla až v povstání drobného lidu, které pálilo domy bohaté vrstvy a vyhnalo pány z vedení velkých podniků a na jejich místo dosadili obyvatelé z nižších cechů a dělníky. Avšak již roku 1382 se bohatá vrstva dostala opět k moci. Na místo starých bankovních domů přichází rodiny nové, především rod Medicejských. Rozmohla se nové odvětví, a to výroba hedvábí. Po získání Pisy zde byly snahy o vzestup v oblasti námořního obchodu a rozmohl se stavební

⁹ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

ruch. Vznikaly stavby veřejné i soukromé jako například kostel sv. Lorenza, palác Rucellaiů a spousta dalších.¹⁰

2.3 Umění

Renesance je obdobím inovace umění, a to hlavně v 15. a 16. století. Umělci už nejsou pouze řemeslníci, jejich díla začínají být předmětem zájmu a obchodu. Objevují se nové obory: malířství a sochařství. Vznikají nové žánry v literatuře, jako je například komedie a tragédie. Rozvíjí se také architektura a hudba. Umění renesanční Itálie má tři znaky, a to individualismus, sekularismus a realismus. Individualismus a zesvětštění jsou rysy, kterými se renesance naprosto odvrací od středověku. Umění se stávalo nezávislé samo na sobě, tedy například sochařství se vyvíjelo bez závislosti na architektuře. Sekularismus je postoj, který spočívá v tom, že stát má být na náboženství nezávislý. A realismus je založený na pravdivém obrazu skutečnosti. Umělci a spisovatelé se dělili do dvou skupin: z dílny a z univerzity. Za nejvýznamnější malířskou dílnu této doby se považuje Raffaelova. Studenti chodili na univerzity v mnohem mladších letech než dnes. Výuka se skládala ze tří základních předmětů a čtyř pokročilejších. Poté mohli pokračovat studiem teologie, práva nebo lékařství. Můžeme tedy rozdělit umělce do dvou skupin: dílenské a univerzitní nebo manuální a intelektuální. Ještě ve 12. století byla umění jako malířství, sochařství či architektura považována za špinavé a urození páni by si takto neumazali ruce. S rozvojem renesance a umění bylo viditelné zvyšování úrovně umělců zejména na jejich honosných domech, například palác Andrey Mantegni, jednoho z nejvýznamnějších malířů této doby. Nicméně takto na umění zbohatla jen hrstka umělců. Avšak vzhledem k rozdílnému vývoji měst a jejich roztržetosti byly i jejich umělecké styly jiné.¹¹

¹⁰ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

¹¹ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

Určitě je na místě vyzdvihnout pár největších jmen této doby. „„Obraz není ničím jiným než básní beze slov,“ napsal Bartolommeo Fazio.“¹² Humanisté literaturu dělili na tři druhy námětů: Velký, střední a nízký. Velký námět, má být podán vznešeně, tedy nízký námět používá slova lehká či vulgární. Námět a slova mají být ve stejné rovině. To porušil Dante Alighieri, který je, mohli bychom říci, největším básníkem Itálie všech dob, ve svém nejznámějším díle Božská komedie. V Itálii by nebylo města, které by mu nepostavilo pomník či po něm alespoň nenazvalo nějakou z ulic. Ve svém díle použil velký námět, ale zavedl do něj lehčí a vulgárnější slova, i přesto byl však v oblibě. Důležité je ovšem podotknout, že zpočátku se do literatury nepřinášelo nic nového, nýbrž se dávno známé šířilo mezi větší publikum. Docházelo k oživení antiky. Spousta autorů byla také díky tomu terčem kritiků, kdy se hovořilo o nápodobě. Až v 15. století docházelo k inovacím, zakládání knihoven pomocí přepisování a překladů. Po příchodu knihtisku do Itálie se začala šířit římská i řecká literatura a vznikaly vztahy mezi nakladateli a autory.¹³

V renesanci existovala paralela mezi hudbou a architekturou. Hudební žánr tohoto období je o dost složitější specifikovat nežli malířský či literární. Lidé, kteří v této době psali o hudbě se potýkali s problémem rozlišování slovníku výtvarného a hudebního. Tedy, že pro stejný pocit nemohou použít stejná slova. Hudba se obvykle hodnotila slovem „sladká“, kdežto výtvarné dílo pojmem „krása“. Hudba tehdy měla podle skladatelů začínat a končit souzvukem a nesouzvuky neměly být značné. Tuto myšlenku prosazoval hudební skladatel Johannesem de Tinctoris. Pojem působivá se u hudby objevuje až začátkem 16. století, kdy si sami interpreti všímají, že rozdílný styl zpěvu, vyvolává u publika jiné pocity. U hudby se v této době dokonce očekávalo, že napodobí přírodu. O hudbu projevovali zájem panovníci či dokonce sám papež Lev X. Hudebníci v této době měli tedy spíše větší šanci udělat kariéru v soukromých službách.¹⁴

¹² BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

¹³ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

¹⁴ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

Jedním z nejrozsáhlejších oborů umění této doby bylo zajisté výtvarné umění. Zpočátku se malířství rozvíjelo pozvolna. Byl zde používán návrat k přírodě - naturalismus spojený s realismem. Koloval zde názor, že čím více se dílo přibližuje realitě tím je lepší. Vyvolat dojem prostoru, napodobit realitu, bylo mistrovským znakem. Koncem 15. století se výtvarná tvorba, čím dál více rozvíjela, a to především ve Florencii. Obchodníci si objednávali umělce na výzdobu starých kaplí, bohatí měšťané si kupovali různá díla a již v předem zmíněných dílnách se vyučil Leonardo da Vinci a Michelangelo Buonarroti. Objevuje se tu nový typ malby – portrét. Je to opět úkaz realismu, tedy reálné vyobrazení člověka a jedinečnosti jeho osobnosti. Vzhledem k tomu, že už umělec nebyl považován za obyčejného řemeslníka, mohl žít život bohatých a spousta umělců převážně v 16. století tento způsob života zvolilo, kupříkladu Raffael Santi.¹⁵

Největšími představiteli italského výtvarného umění byli Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarroti a Raffael Santi. Leonardo byl synem notáře a byl znalý v mnoha odvětvích. Je často označován za univerzálního člověka. Vyučil se ve Florencii v dílně Andrea del Verrocchio. Propojil vědu a umění, a to především ve svých kresbách živoucích organismů. Vedle malířství byl, ale také sochař, architekt, hudebník, konstruktér a věnoval se spoustě dalších odvětví. Technika jeho malby se nazývá sfumato neboli vzdušná perspektiva. Jeho nejznámější obrazy jsou Mona Lisa, Madona ve skalách, Dáma s hranostajem a Poslední večeře. Michelangelo pocházel z bohatého měšťanstva, a tak nebylo vhodné, že se stal umělcem. Vyšel z dílny Domenica Ghirlandaia ve Florencii. Zabýval se sochařstvím, malířstvím, ale také psal básně. Jedním ze zásadních děl tohoto umělce byla výmalba stropu Sixtinské kaple, kde je zachyceno stvoření světa, prvotní hřích a výjevy ze Starého i Nového zákona a velkolepá socha Davida. Raffael byl malíř a architekt. Stejně jako Michelangelo dostal od papeže Julia II. nabídku na výmalbu fresek na stropě Sixtinské kaple ve Vatikánu. Neboť zemřel mlád, spoustu svých děl nedokončil. Díla všech těchto autorů mají jeden

¹⁵ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

společný rys, a to je takzvaný realismus „výrazu“. Tento směr poukazuje na vnitřní život, například vyobrazení portrétu se zachycením vnitřního charakteru.¹⁶

Jako v každém jiném odvětví umění v období renesance, i v architektuře se klade důraz na člověka. Nutno podotknout, že architektura v této době nebyla brána za samostatný obor, tudíž architekti neměli žádné své cechy. Často byli architekti původně vyškoleni naprosto pro odlišnou činnost. Při stavbě se klade důraz se na přirozenost. Uplatňují se sloupoví, atria, lodžie a arkády. Stěny byly zdobeny freskami a malbami. Stropy byly zaklenuty do kopulí. Stavby jsou vzdušné, jednoduché a častou jsou propojeny se zahradou. Objevují se nové paláce, sídla šlechticů, zámky a měšťanské domy. Jeden z nejbohatších rodů, rod Medicejských, přispíval již od počátku renesance různým architektům, a tak v Itálii nabýval stále většího významu.¹⁷

Podstatným zástupcem architektury italské renesance je Filippo Brunelleschi nebo Leonne Batista Alberti. Filippo byl italský malíř a architekt. Je považován za zakladatele renesanční architektury. Vypráví se, že když se jeho otec dozvěděl o talentu svého syna, byl velice zklamaný, neboť si přál, aby byl notářem nebo lékařem, jak bylo v rodině zvykem už v minulých generacích. Jeho výtvar ve tvaru krabice, který předváděla objev pravidel lineární techniky, byla přínosem především pro optiku. Přínos měl také v malířství, kdy studium optiky při svých kresbách zužitkoval již zmiňovaný Leonardo. Jeho nejznámějším dílem je mohutná dvouplášťová kopule hlavní katedrály ve Florencii – Santa Maria dell Fiore. Mezi jeho další stavby patří například rodinná kaple Medicejských, bazilika San Spirito a kaple rodiny Pazziů. Filippo byl italský architekt, sochař, humanista a také se věnoval teorii umění. Vzhledem k tomu, že se věnoval i matematice, stavby navrhoval podle přesných výpočtů. Byl poradcem při přestavbě Říma za pontifikátu papeže Mikuláše V, sepsal spoustu teoretických děl a jeho nejstarším architektonickým dílem je Pallazo Rucelai ve Florencii. Alberti byl nemanželský syn bohatého kupce. Narodil se v Janově a byl jednou z předních osobností

¹⁶ RESCH, Pavel. *Renesance jako téma půlročního výběrového semináře na gymnáziích*. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy.

¹⁷ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

renesance. Byl teoretikem architektury a ve svých dílech se snažil umělcům dát vědecké a geometrické základy pro jejich produkci. Jeho nejznámější stavbou je nejspíše chrám rodu Malatesta v Rimini, který byl takřka celý rozbombardován za druhé světové války.¹⁸

2.4 Humanismus

Jak už bylo zmíněno v renesanci se klade důraz na člověka, bere ho jako individuální bytost. Změna postojů a názorů neproběhla pouze v umění, ale hlavně v postojích a myšlení člověka. Rozvíjí se nový směr – humanismus. Jednoduše ho můžeme chápat jako seskupení intelektuální vrstvy. Objevují se tedy rysy, které jsou společné pro každého humanistu. Patří zde protischolastické myšlení a návrat k antice. Aby tento směr mohl proniknout do vzdělání, musel se dostat na univerzity. Avšak téměř veškeré italské univerzity se začaly objevovat až během 14. a 15. století. Cílem humanistů bylo především studium rétoriky. Humanismus vyzdvihuje a zprostředkovává starověk. Představitelé této doby psali, mysleli a snažili se cítit jako Řekové či Římané. Začátkem 15. století byl tento směr natolik oblíbený, že starověk měl vyřešit veškeré problémy Itálie v této době a městské právo bylo obětováno tomu římskému.¹⁹

Na přelomu 14. a 15. století byl humanismus ve vrcholném období, k čemuž dopomohlo hned několik faktorů. Vztahy mezi státy byly stále složitější a byly nutné diplomatické služby. Zakládaly se dvory, které sloužily jako nástroj politické moci a bylo potřeba, aby je řídil někdo vzdělaný. Nakonec zde existovaly obrovské celky, které potřebovaly správu. Tudiž rostla poptávka po vzdělancích. Staré typy univerzit již potřebnému stupni moderního typu neodpovídaly, a tak začaly vznikat univerzity nové, soukromé či dokonce takové, které byly založeny na sokratovském principu, kde žáci měli bližší vztah se svým učitelem. Nejslavnější z nich byla Casa Giocossa, která ležela na dvoře Giovana Francesca Gonzagy v Mantově, řízena humanistou Vittorin da Feltre. Zpočátku

¹⁸ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

¹⁹ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

vyučoval dcery a syny z panovnického domu svého pána Francesca Gonzagy. Když se však jeho sláva rozkřikla, hlásili se mu žáci ze všech koutů Itálie z bohatých rodin. Zde se poprvé spojilo cvičení s učením. Kromě toho, že vyučoval děti z vyšších vrstev, sám ve svém domě vzdělával chudé a talentované, které i živil. Učení na většině italských dvorů přešlo od teologů do rukou humanistů. Humanismus vyučoval pět předmětů: gramatiku, rétoriku, poetiku, historii a morální filosofii. Těch nejvýznamnějších vzdělců a humanistů si páni i města velice vážili a humanisté pak obvykle za svůj život cestovali po nejdůležitějších centrech Itálie.²⁰

Zásluhou tohoto putování, přátelských vztahů a zážitků, si vzdělanci uvědomili svou úlohu a postavení a upevnila se sounáležitost mezi nimi. Z tohoto vědomí vznikl humanismus. Jak už bylo řečeno dříve, humanisté nebyli pouze učitelé a badatelé. Bez jejich objevů, nálezů a děl by dnešní evropská kultura nebyla tam, kde je. V této době také začaly vznikat první knihovny. Ve Florencii, v Benátkách či Vatikánská knihovna v Římě. Práce humanistů vyžadovala odpoutání se od veškerých předsudků, politického, náboženského či citového zaujetí a uchovat si jasnou mysl. Uvědomovali si svou důležitost, věděli, že jejich práce netkví pouze v tom, že zrekonstruují antické texty, ale že v nich najdou poučení. *„S tímto vědomím pohlíželi soucitně na media aetas (jejich vlastní termín), na středověk s jeho předsudky, s jeho neschopností filologického zkoumání a historického uvažování, a naopak velebili svou dobu a intelektuální revoluci, v níž sehrávali hlavní úlohu. A tak se z lásky k antice vyvinula hrdost na moderní dobu“.*²¹ Napodobovat antické autory neznamenalopakovat se, ale hledat nové směry a pravdy, tedy budovat něco nového. Humanisté tak vytvořili kulturu bez idolů a bez předsudků.²²

Někteří občané, především ve Florencii, si studium starověku pokládali za svůj největší cíl. Jejich postavení bylo důležité, neboť se stali prvními, kteří tento

²⁰ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

²¹ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2. – str. 88

²² PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

směr brali jako nezbytnou součást každodenního života. Samozřejmě vedle Florencie byla také jiná místa, která na rozkvět humanismu vynakládala veškeré prostředky a podporovala učence. Mnozí humanisté se angažovali v politickém dění a zastávali veřejné funkce, ať už Coluccio Salutati, který byl kancléřem Florentské republiky, Leonardo Bruni, Stefan Porcari, který se dokonce zúčastnil spiknutí proti papeži Mikuláši V., a spousta dalších. Podle humanistů byl ideální stát ten, který se blížil platonské republice, tedy vladař byl filosofem nebo byli filosofové alespoň jeho rádci. Protivila se jim církev, respektive její zkaženost, pověřčivost věřících, ale také fanatismus kacířů.²³

Jedním z největších příznivců humanismu byl Niccolò de'Niccoli., který se zasloužil o založení první knihovny v klášteře sv. Marka ve Florencii. Jednou potkal syna velkého obchodníka, který se chtěl jen bavit. Přesvědčil ho, aby se začal učit latinsky, jinak až přejde mládí zůstane bez kousku cti. Nakonec se z chlapce stal velký učenec. Dalším velkým představitelem byl Gianozzo Manetti, účetní u bankéře, který později zatoužil po vědě, ponořil se do knih, které v něm probudily vznešený ideál, což bylo zapříčiněno spojením humanistického učení a jeho náboženskou vírou. Když jako zmocněnec úřadu jezdil vybírat daně odmítal mzdu, dary, urovnával spory a ve volných chvílích na důkaz společného osudu sepsal dějiny města Santa Maria del Fiore. Abychom pořádně charakterizovali působivost humanismu na lid, nesmíme opomenout dva zástupce rodu Medicejských, Cosima staršího a Lorenza Magnifica. Na obyvatele Florencie působili kromě politiky, především svou vzdělaností. Z knížecích dvorů pak největší zájem o starověk projevoval král neapolský Alfons Veliký Aragonský, který měl kolem sebe spoustu dějepisců. Jeho nejoblíbenějším místem byla knihovna, kde naslouchal učencům, a kromě Livia či Senecy si od svých dějepisců nechával předčítat i bibli, neboť byl silně nábožensky založený. Dalšími byli Federico z Urbina, rod Sforzů a spousta dalších.²⁴

²³ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

²⁴ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

Na rozdíl, co od počátku 14. století, kdy byla Itálie kultem starověku, plná antické literatury, si obyvatelstvo humanistů v 16. století přestalo vážit. Přestože dále psali, a vzdělávali se, z důvodu jejich pýchy, bezbožnosti a výstřednosti už k nim nikdo nechtěl patřit. Jakmile se humanisté rozrostli, chtěl se každý stát lepším a obdivovanějším než ten druhý. Zde začal úpadek humanismu, a to především z důvodu, že místo vědeckých argumentů začali používat invektivy a pomluvy. Nemůžeme říci, že takoví byli všichni humanisté, ale pouze ti, co se nejvíce prosazovali a byli vidět. Z výčitek se vytvořil hromadný odpor. Byli obviňováni především z ješitnosti, nevděčnosti k učitelům, devastujícího vlivu na vládu, z kacírství, ateismu, nespoutaných vášní a spousty dalších. Jiné prameny jako třeba dílo O neštěstí učenců od Pieria Valeriana poukazuje na to, že o osudu zániku humanistů rozhodla nešťastná náhoda, že se jedná o lidi, kteří přijdou o příjmy, práci, postavení, spousta z nich umře na horečku a mor a další útrapy. Humanisté ztráceli své vedoucí pozice v akademiích a latinská poezie byla nahrazovaná italskou. A tak skončil úpadek humanistů v polovině 16. století.²⁵

²⁵ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

3 Itálie a papežská kurie na přelomu 15. a 16. století

V první kapitole jsme si uvedli, jaké byli příčiny a důsledky renesance. Přiblížili jsme si, jak Itálie v této epoše vypadala, jak se rozvíjela kultura a jaká byla společnost a její názory a postoje. Nyní si přiblížíme, jaké postavení v renesanci mělo náboženství, jaký přístup k němu měli občané a jak zasahovalo do každodenního života. Dále se podíváme na náboženskou organizaci, papežství a rizika, která se v něm ukrývají a v neposlední řadě si představíme Rod Borgia, tedy rodinu papeže Alexandra VI.

Zpočátku si musíme uvědomit, co byl papežský stát. Dnes již samozřejmě víme, že papež sídlí ve Vatikánu, který je uznaným státem, nebylo tomu tak však vždy. Své územní hranice, které byly vymezeny na centrální část poloostrova, získal papežský stát teprve za funkce papeže Inocence III. (1198-1216). Bylo to sjednocení městských států, klášterních a horských sídel i velmi malých státek. Bylo však důležité pro upevnění tohoto celku uznat jedno hlavní město, kde by sídlil papež, o což hlavně usilovalo avignonská kurie. Tímto hlavním městem se měl stát Řím. V druhé polovině 15. století byla vyhlášena Egidiánská konstituce, což bylo vytvoření centralizovaného papežského státu. Stát byl rozdělen na sedm částí a každý měl svého správce.²⁶

3.1 Náboženství a renesance

V Itálii jakožto centru vzdělanosti byli lidé stále nábožensky založení jako ve středověku, avšak ve víře se projevoval i jejich individualistický postoj a víra se stávala subjektivním. Z důvodu neustálých válek a tragédií víra k Bohu upadala a lidé hledali jistotu v antických či středověkých pověrách. Mladí lidé

²⁶ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. ISBN 80-7106-152-2.

dokonce věřili, že vše zvládne napravit jejich vnitřní síla, tudíž neznali pokání a neměli potřebu spasení, nicméně i přesto zůstávali lidé nábožensky loajální. Hlavním důvodem proměny středověké objektivní víry ve víru renesanční byl příval nových myšlenek a postojů. Nešlo tu však pouze o křesťanství. Jak už bylo dříve řečeno, existovalo zde blízké spojení s Orientem, kde lidé vyznávali islámské náboženství. Italové obdivovali ctihodnost, hrdost a velkomyslnost muslimů. Dalším aspektem, který působil na náboženství v Itálii, byl návrat k antice, ne však k jeho víře, ale k jeho filosofii, která často nad vírou v Boha vítězila. Například humanisté, byli často považováni za ateisty, neboť hlásali neuctivé názory proti církvi. Většina z nich žáky učila nedůvěře k Bohu a posmrtnému životu.²⁷ „Co se stane po smrti s člověkem, s jeho duší nebo jeho duchem, nevíme, a všechny řeči o posmrtném životě jsou jen strašák pro staré báby. Když však sám umíral, přece jen v závěti poručil svou duši či ducha všemohoucímu Bohu.“²⁸

Důležité je si uvědomit, jak to v církvi v renesanci vypadalo. Muži si v kostelích mezi sebou povídali o válkách či lásce, kostely fungovaly jako sklady pro dříví a obilí a farníci ve svých kostelech při různých oslavách důležitých svátků hodovali a bavili se. Je nutno rozlišovat tři náboženské třídy: biskupy, členy církevního řádu a světské kněžstvo. Biskupové byli často členové šlechty, pocházeli tedy z rodů, ve kterých se zachovávalo následnictví. Druhou cestou k biskupství byla služba kardinálům. Pracovali pro ně jako sekretáři a za své služby mohli být odměněni postem biskupa. Mezi světské kněžstvo patřili farní kněží. Poslední náboženskou třídou byli členové církevních řádů, tedy mniši. Patřili zde benediktini, což byl řád zasvěcený sv. Benediktu, kamaldulští, mezi něž patřil například Niccolò de'Niccoli, o němž jsme mluvili ve spojení s humanismem, a žebravé řády, kterými byli serviti, augustiáni, karmelitáni, dominikáni a františkáni. Žebravé řády byly důležité obzvláště v dobách, kdy se

²⁷ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

²⁸ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6. str. 370

kněží kázání vyhýbali, tudíž se toho ujali členové žebravých řádů. Někteří se dokonce inspirovali vystoupením herců.²⁹

V 15. století zesílil smysl náboženských oslav, mezi které patřily slavnosti Božího těla, svátek Tří králů a jeden z nejdůležitějších svátků, slavnosti svatých patronů měst. Při slavnostech Božích těl se odehrávaly náboženské hry a byly zde použity živé obrazy, což se stalo podstatnou součástí tohoto svátku, především v 16. století. Na oslavu Tří králů se konaly hry, které znázorňovaly Kašpara, Baltazara a Melichara nesoucí prezenty Ježíškovi. Slavnosti svatých patronů, kdy byl v každém městě patronem někdo jiný, tedy v Benátkách se jednalo o sv. Marka, ve Florencii o sv. Jana křtitele a spousty dalších. Těmito svátky si města utvrzovala svůj věhlas, a tak musely být oslavy velkolepé. „Například ve Florencii byly při oslavách sv. Jana pořádány dostihy, turnaje a býčí zápasy. Poddanská města florentského státu vysílala do Florencie poselstva, pořádala se hostina pro Signorii (městskou rad), konaly se slavnosti na řece, dostihy, jezdecké průvody a hony, vystupovali kejklíři, provazochodci a obři (muži na chůdách).“ O uspořádání těchto slavností se starala náboženská bratrstva, jejichž hlavní funkce spočívala v následování Krista, tedy starání se o chudé, sebemrškačství, akty milosrdenství a podobně. Občas byla bratrstva rozdělena do skupin a každá zastávala jinou funkci, některá se soustředila na chudé, jiná na zločince. Během výše zmíněných slavností jejich role spočívala v účasti v průvodech či v různých divadelních hrách.³⁰

3.2 Náboženství v každodenním životě

Pocity k církvi v Itálii byly často směsí závislosti na svátostech a pohrdání přizpůsobení se hierarchii. Mimo římskou kurii se určitého mravního respektu dostalo také některým biskupům či farářům. Naopak na mnichy a prebendáře se

²⁹ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

³⁰ BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0589-5.

roznášely ty nejhorší pomlvy, a to se pak odráželo na celém jejich stavu. Dochází zde k otupování a vykořisťování lidí falešnými zázraky, které diváka nechávají v úžasu. „O potulných minoritských konventuálech se praví: „Podvádějí, loupí a kurví se, a když už nevědí, jak dál, tváří se jako svatoušci a dělají zázraky: jeden předvádí roucho svatého Vincenza, druhý písmo svatého Bernardina, třetí udidlo Kapistránova osla...“ Jiní „ze sebe dělají zázračné léčitele, když zdánlivě slepí a nemocní se náhle zázračně uzdraví uprostřed zástupu lidu, sotva se dotknou obruby jejich kutny nebo přinesené relikvie; pak všichni křičí *Misericordia!*, rozezní se zvony a pořizují se dlouhé slavnostní zápisy“³¹. Příkladem tohoto obírání lidí je příběh, kdy mnich stojí na kazatelně, někdo na něj z davu vykřikne, že je lhář, posedne ho zlý duch, mnich ho spasí a zachrání a oba si na tom vydělají takové peníze, že si odkoupí biskupství od kardinála. Lidé se dělí na dvě strany: františkány a dominikány. Jeptišky si berou mnichy, na svatbách hodují, rodí jejich děti a mniši se pak jednoduše vyzpovídají a dají si rozhřešení, i když prostého člověka by za tyto hříchy obvinili z kacířství. Mniši byli především terčem kritiky novel.³²

Je pozoruhodné, že benediktini, kteří byli oproti jiným mnichům bohatí a žili si v hojnosti, takovým terčem nebyli. Možnou příčinou je to, že se nemíchali do osobních záležitostí, a byli jedním z nejstarších církevních řádů. Patřili mezi ně učení, bohabojní a inteligentní lidé. I přes všechny pomlvy, komické spisy a kacíře, byli občané na požehnáních závislí. Důkazem je každý umírající této doby, který ze strachu z pekla a zatracení toužil a prosil o rozhřešení. Lidé tedy mohli zároveň církvi opovrhovat, žít bez ní úplně však nedokázali. Kromě výjimek, kterým byl například kníže Galeotto della Mirandola, který byl i se svým městem vyloučen z církve, tudíž se zde nemohly pořádat mše ani řádné pohřby. Víc než smrt a následné peklo lidi děsila kletba, která na viníka přinášela zlo, a to byl jediný způsob, jak dostat provinilce ke smíření a pokání. Lidé se v 15. století bavili nad fiktivními kázáními mnichů a cenili si opravdu velkých kazatelů, ti však byli zřídkakde. Františkáni je vysílali kupříkladu, když došlo k velkému úpadku

³¹ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. str. 340 ISBN 978-80-87067-08-6.

³² BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

mravního chování. Jakmile byl kazatel velmi proslulý, žádala si ho města i bez zvláštních důvodů. Kázání mělo své pořadí, pokud šlo podle pravidel, byl to seznam smrtelných hříchů. Tato pravidla se mohla porušit, když se jednalo o vážnou situaci a kazatel potřeboval, co nejrychleji dojít ke klíčovému bodu.³³

S úspěchem kazatelů docházelo taky k nárůstu jejich moci. Kázáním proti lichvě dosáhli zpočátku propuštění dlužníků z věznic, pálení hudebních nástrojů a všeho, co přinášelo pobavení a navrácení zabaveného majetku. Někteří kazatelé se však dopouštěli urážek určité skupiny lidí či pracujících, a tak docházelo k pobouření lidu. Zločinci, lupiči a jiní hříšníci, kteří chtěli dojít rozehřešení, se často po kázání rozhodli odebrat se do kláštera. Kazateli mohli být pouze mniši a duchovní s nižším posvěcením, tedy za ně částečně zodpovídal jejich řád. Jejich moc však rosta stále víc, a tak se nebáli výtek proti svému řádu, knížatům, úřadům či duchovenstvu.³⁴ Nejvýznamnějším kazatelem pokání z řádu dominikánů, byl Girolamo Savonarola z Ferrary, který kritizoval papeže Alexandra VI. a poté i celý rod Borgiu a následně byl za své činy pověšen a upálen. Úspěch Savonaroly spočíval v jeho velkém charisma. Nakonec se k němu a jeho reformě připojily všechny dominikánské kláštery v Toskánsku a do řádu začal přicházet nespočet mladých mužů. K jeho moci přispěla hlavně neobezřetnost františkánů, kteří si byli jistí, že mu mohou konkurovat, když se však proroctví Savonaroly o příjezdu francouzského krále do Itálie potvrdilo, lidé už věřili pouze jemu.³⁵

Nižší společenské vrstvy se stále vracely ke starým pohanským zvykům, ke katolicismu, tedy k obdarovávání a smíru s bohy. Zvláštní roli zde hrály relikvie, které nesměly být zneuctěny. Tato víra se dotýkala nejen občanů nižší třídy, ale dokonce i papežů. „Je známo, za jakého všeobecného nadšení získal Pius II. hlavu svatého Ondřeje, jež se nejprve dostala do kostela sv. Maura, a jak

³³ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

³⁴ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

³⁵ *Encyclopædia Britannica: Girolamo Savanorala* [online]. Spojené království a Spojené státy americké: Encyclopædia Britannica, 2018 [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Girolamo-Savonarola>

ji (1462) slavnostně uložil ve Svatopeterském dómu; jen z jeho zprávy se dozvídáme, že tak učinil částečně, protože se o relikvii ucházelo již mnoho jiných knížat. Nyní ho teprve napadlo, že by se Řím mohl stát obecným útočištěm pozůstatků svatých vyhnaných z jejich kostelů.“ Dalším podstatným bodem víry prostých lidí, ale především vzdělanců byl kult Panny Marie, které byly zasvěceny téměř všechny katedrály na severu. Důkazem úcty k Panně Marii jsou především umělecká díla na oslavu Madony. V neposlední řadě s tímto obdobím musíme spojit „epidemii kajícího“, která vypukla vždy v nejtěžších dobách, ať už to byla válka, mor, hladomor či jiné tragédie. Lidé se bičovali, křičeli a předváděli podobná gesta, kterými žádali o milosrdenství.³⁶

3.3 Papežství

Přestože papežskému státu hrozilo spousta nebezpečí a krizí, které mohly vést k jeho zániku, nestalo se tak. Jako jednu z velkých hrozeb můžeme uvést povahu samotných papežů. Spousta obyvatel Itálie nabývala hrdosti ze skutečnosti, že sídlo papeže je právě jejich domov, a i přes mnohé jejich výtky bylo požehnání papeže velmi žádané. Byly také momenty, kdy rozhněvaný lid papeže z města vyhnal, ale vždy se navrátil a zájmem samotného Říma bylo udržení kurie zde, ačkoli i zde vznikala hnutí proti papeži, která však dost často byla řízena někým zvenčí. Vládla tu všeobecná prodejnost, ale největším problémem tady byl nepotismus, což bylo dosazování příbuzných do lukrativních pozic v církvi. Prvním papežem, který ovládl téměř celý Řím, byl papež Sixtus IV, avšak ani ten by bez uplácení na papežský stolec neusedl. „Ze všech nepotů se největší a téměř neomezené Sixtově přízni těšil kardinál Pietro Riario, člověk, který dokázal v krátké době zaměstnat fantazii celé Itálie, a to jak nesmírným přepychem, tak i pověstmi, které se šířily o jeho bezbožnosti a politických plánech.“³⁷ Dalším nepotem v Sixtově přízni byl například Girolamo Riario, který dostal panství na území církevního státu. Po smrti papeže Sixtuse usedá na

³⁶ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

³⁷ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6. str.84

papežský stolec Inocenc VIII. Za jeho období se zde objevili dva kardinálové z královských rodin, milánský a neapolský. Dva rody měly záruku, že je možnost, že příštím papežem, který bude vládnout, může být právě někdo z jejich rodiny. Oba rody byly velmi bohaté a kardinálové úplatní, tedy členové těchto rodin předpokládali, že si své hlasy mohou zaplatit. Zde narážíme na další velký problém papežství – úplatkářství.³⁸

Samozřejmě i sami papežové museli nějak získávat finance. Například Sixtus prodával milosti a hodnosti. Inocenc pak založil banku, kde si lidé mohli koupit odpuštění, třeba i za vraždu. Z této banky pak značná část peněz odcházela papežské komoře. Převážně za Sixtovy vlády se v Římě pohybovala spousta vrahů, kteří byli pod ochranou. Avšak když by každý pontifikát fungoval takto, je dost možné, že by Řím již zanikl. Dalším papežem se stal v roce 1492 Alexandr VI. neboli Španěl Rodrigo Borgia. Jeho zvolení bylo, jako téměř u všech, ovlivněno korupcí. Dá se říct, že jediné, v čem tento rod byl italský, byla právě korupce, kterou převyšovali, kdejakou rodinu. Tento papež si podřídil celý církevní stát, a vládce či rody, co mu nebyli po vůli zlikvidoval nebo vypudil. Od prvních počátků si svůj pontifikát užíval, hlavně vším, co bylo spojeno s mocí a luxusem. Prostředky, které vynaložil na získání postavení papeže, hodlal vytěžit za své vlády zpět, což se mu také velice dařilo. Například bez zaplacení velkých částek by nebyl jmenován žádný kardinál.³⁹

3.4 Rod Borgiaů

Jak už jsme si zmínili od roku 1492 byl papežem Alexandr VI. neboli Rodrigo Borgia. Nyní si přiblížíme jeho vládu a osobnost detailněji a v neposlední řadě se podíváme na jeho rodinu, tedy konkrétně na jeho děti Lucrezii, Cesareho a Juana.

³⁸ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

³⁹ BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.

Borgiové byli rod pocházející ze Španělska a pocházeli, podle svých slov, ze staré aragonské královské rodiny. Alfonso Borgia byl sekretář krále Alfonsa V. Aragonského, kterému sloužil téměř celý svůj život. Po přestěhování se do Neapole získal Alfonso V. Aragonský jméno Alfonso I. Neapolský. V králových službách Alfonso Borgia často jednal s papežem, který mu udělil postavení kardinála. V roce 1455 se stal papežem Kalixtem III. Hlavním cílem za jeho života byl boj proti kacířským Turkům. Shromažďoval finance na vojsko a válku a nepřipustil žádný odpor kardinálů, kteří nesouhlasili s jeho agresivními cíli. Přízeň prokazoval hlavně Španělům, a zvláště svým třem synovcům, což způsobovalo v Římě všeobecné rozhořčení. Dva z nich odměnil kardinálským kloboukem, Rodriga Borgiu obsadil jako místokancléře, tedy do nejmocnější kardinálské funkce, i když mu v té době bylo tehdy pouhých pětadvacet let. „Zároveň však třeba uznat, že ačkoli za tato povýšení do značné míry vděčil nepotismu, byl vynikající administrátor, „mimořádně schopný muž“, jak uznal sám Pius II.“⁴⁰ Kalixt III. roku 1458 umírá a v pozici papeže následovali Pius II., dále Pavel II, Sixtus IV a Inocenc VIII. Za pontifikátu všech těchto papežů zůstával Rodrigo Borgia místokancléřem v papežské vládě. Roku 1492 se však sám stává papežem Alexandrem VI.⁴¹

Rodrigo Borgia, jak už bylo řečeno, byl kardinálem od svých pětadvaceti let, díky svému strýci Kalixtu III. Přesto měl nejméně sedm potomků, neboť v této době nebylo důležité dodržování celibátu, ale stačilo pouhé zdání, že ho kardinál, papež a ostatní církevní příslušníci dodržují. Tři ze svých potomků legitimizoval. Byla to Lucrezie, Cesare a Juan. Rok 1492 se stal důležitým milníkem, jak pro Rodriga, tak pro jeho krajany. Do Granady na počátku tohoto roku přijel král Ferdinand a jeho manželka Isabela. V březnu se zjistilo, že papež Inocenc VIII. trpí hroznými bolestmi, ale zanedlouho se roznesla zpráva, že je mu mnohem lépe, avšak tento stav netrval dlouho. „Devatenáctého července napsal florentský velvyslanec, že na záchranu papežova života už není naděje“, že ho „zcela opustili veškeré síly“, ale že i přesto „zůstává plně při vědomí.“ Papež Inocenc

⁴⁰ HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431-1519*. Praha: Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0541-4. str.24

⁴¹ ČECHOVÁ, Blanka. *Extra historie: Kauzy: Hříchy rodů Borgiů*. Extra Publishing, 2013, (13). ISSN 1805-0301.

VIII. zemřel 25. července večer.⁴² V Římě se okamžitě začalo spekulovat a odhadovat, kdo se stane novým papežem. Kardinálové se dělili mezi příznivce kardinála Della Rovere a Ascania Sforzy. Každý z nich měl své favority, které chtěl nechat vyhrát. Zanedlouho se uskutečnilo první hlasování, ve kterém dostal nejvíce hlasů kardinál Carafa a hned za ním se stejným počtem hlasů byli kardinálové: Michiel, Costa a Rodrigo Borgia. Avšak pro zlovení bylo nutno získání šestnácti hlasů. Hlasování se opakovalo několikrát, nakonec však byl zvolen jedenáctého srpna nový papež, a to jednomyslně s výjimkou vlastního hlasu. Byl to Rodrigo Borgia, od této chvíle papež Alexandr VI. Jeho zvolení bylo přijato s nadšením veškerého lidu v Římě, protože zde byl Rodrigo znám jako rozdávající a vyrovnaný člověk. Samozřejmě měl i nepřátele, kteří hlásali, že si hlasy kardinálů koupil. Po korunovaci svolal svou první konzistoř, což byl poradní sbor kardinálů nebo zasedání tohoto sboru, kde obdaroval kardinály, jejichž hlasy zapříčinily jeho vítězství, převážně tituly, a také odměnil svou rodinu. Například jeho syn Cesare se stal valencijským arcibiskupem. Dále se rozhodl zrušit další původní zasnoubení své dcery Lucrezie, neboť její snoubenec neměl dostatečně vysoké postavení pro dceru papeže a najít ji za muže někoho z rodu Sforzů. Pro utvoření uceleného obrázku byl rok 1492 milníkem i ve světových dějinách, a to v podobě zámořských objevů, jako byla plavba Kryštofa Kolumba.⁴³

Alexandr VI. se tedy stal již druhým papežem z rodu Borgia. V roce 1493 našel Rodrigo muže pro svou dceru Lucrezii. Byl jim šestadvacetiletý vdovec Giovanni Sforza, hrabě z Pesara. Lucrezii na její svatbě bylo tehdy pouhých třináct let. „Ráno v den svatby podle otcových pokynů Lucreziin bratr Juan mladou nevěstu doprovodil z rezidence Gianabattisty Zena, kardinála kostela Santa Maria in Portico, kde tehdy přebýval do Vatikánského paláce. Vlečku jí nesla černoška a druhá měla na starost vlečku její družičky, vnučky Inocence VIII. Za nimi kráčelo více než 150 římských dam v čele s Giulii Farnese, kterou Johanne Burchard výstižně označil za „papežovu konkubínu“.⁴⁴ Z těchto detailů

⁴² HOLLINGSWORTH, Mary. *Borgiové: [rod s nejhorší pověstí]*. V Praze: Slovart, 2013. str.158. ISBN 978-80-7391-756-2.

⁴³ HOLLINGSWORTH, Mary. *Borgiové: [rod s nejhorší pověstí]*. V Praze: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-756-2.

⁴⁴ HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431-1519*. Praha: Argo, 2011. str. 44. ISBN 978-80-257-0541-4.

tedy víme, že se jednalo o velkolepou událost. Dne 12. června se stala Lucrezie vdanou paní a poté následovala slavnostní hostina plná cukrovinek, různých pochutin a spousty druhů vín. V této době panoval spor mezi Ludovicem Sforzou vládcem Milána a králem Ferrantem z Neapole. Ludovico Sforza se v Miláně zmocnil vlády na úkor Gian Galeazza Sforzy, s čímž se manželka Giana, Isabela Aragonská, nehodlala smířit a obrátila se s tím na svého dědu krále Ferranta. Oba tito vládci se pak s tímto sporem obrátili na papeže, aby je při tomto konfliktu podpořil. Vzhledem k tomu, že Rodrigo provdal svou dceru do rodu Sforzu, očekávalo se, že podpoří je. Avšak nedlouho po svatbě přijel do Říma vyslanec z Neapole, který oznámil, že král a královna podporují španělské nároky na Neapol a nabídli další dva sňatky: Juan, vévoda z Gandie by se oženil s Marií Enríquez⁴⁵ a Jofrému, nejmladšímu synu Alexandra VI., kterého teprve někdy v této době legitimizoval, nabídli za ženu Sanchu Aragonskou⁴⁶ a titul knížete squillacejského. Po jistém vyjednávání se oba sňatky uskutečnily a ve stejné době se začalo vyjednávat místo kardinála pro jeho syna Cesareho. „Takový spor svět ještě neviděl,“ napsal velvyslanec mantovský, když byl 18. září roku 1493 kolegiu předložen seznam navrhovaných kardinálů. Alexandr VI. ve snaze tento sbor ovládnout ho chtěl zaplavit novými kandidáty, proto jich navrhoval nevídaný počet: třináct. Byli mezi nimi tři sekretáři Alexandra VI., dále Alessandro Farnese, „bratr Giulie, papežovy konkubíny“, jak napsal Burchard, a také Cesare, „papežův syn“.⁴⁷ Avšak přesto, že si to většina členů nepřála, stal se Cesare Borgia kardinálem již v osmnácti letech. Všechny tyto události však papežovu pozici ztěžovali, nejen, že si udělal nepřátele mezi kardinály především kardinála Della Rovere, ale také sňatky jeho dvou dětí se Španěly.

Kvůli spojení, které Alexandr VI. uzavřel s Ferrantem, ztratil podporu Ludovica Sforzy. Na počátku roku 1494 však neapolský král umírá a francouzský král Karel VIII. je již rozhodnut za podpory Ludovica Sforzy obsadit neapolský trůn a zaútočit na Itálii. Rodrigo však vydal papežskou bulu, ve které příštího následníka trůnu již určil, a tím své spory s těmito mocnými muži ještě prohloubil.

⁴⁵ Sestřenice krále Ferdinanda II. Aragonského

⁴⁶ Nemanželská dcera Alfonse II. Neapolského

⁴⁷ HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431-1519*. Praha: Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0541-4. str.49

Stále chodily zprávy, že se na hranicích hromadí francouzské armády, které chtějí podpořit nárok Karla VIII. Do této tragické události ještě toho léta vypukl v Římě mor a třetího září překročil francouzský král hranice severozápadní oblasti Itálie. Postupem času se Karel VIII. přibližoval k Římu, kde žádal o audienci s papežem a volný průchod městem. Příjezd francouzské armády do Říma se uskutečnil až na začátku roku 1495 a vyvolal chaos. Vojáci drancovali paláce, vyháněli obyvatele z jejich domovů, aby měli kde bydlet, vybrali zásoby jídla a pití. A tak ve městě vznikaly protesty, kdy byl král donucen tyto praktiky zakázat, přesto však nepokoje pokračovaly. Po pár dnech došli papež a král k dohodě. Karel VIII. poklekne a slíbí papeži věrnost na oplátku za udělení kardinálského čepce dvou francouzským biskupům a jmenování papežova syna Cesareho vyslancem u francouzského dvora na pár následujících měsíců.⁴⁸ „Cesare pak měl odjet jako doprovod Karla VIII. do Neapole ve funkci Alexandrova legáta, ve skutečnosti však byl rukojmím, zárukou papežova dobrého chování.“⁴⁹ Král poté veřejně slíbil papežovi poslušnost, poklekl a políbil mu nohy. Aby se stvrdilo přátelství těchto dvou vládců uspořádal se na oslavu průvodu. Pár dní poté Král VIII. s Cesarem opustili Řím a vydali se na tažení do Neapole. Avšak již po dvou dnech přišla zpráva, že se papežovu synovi podařilo ze zajetí krále utéct. Kvůli násilným činům, které se děly při cestě do Neapole začala zbývajících města, která po trase následovala, kapitulovat. V květnu byl Karel VIII. korunován králem neapolským a z obav z nepřátel se rozhodl urychleně město opět opustit. Řím se tedy musel znovu obávat francouzské hrozby. Alexandr v této době město opustil, aby se znovu s králem již nesetkal. Karel poté strávil dva dny v Římě, na znamení přátelství zakázal své armádě Řím vyplenit a odjel.⁵⁰

Po uklidnění francouzského teroru v roce 1496 se papež rozhodl povolat zpět svého syna Juana a jmenovat ho velitelem papežských vojsk. Objevila se zde však jiná hrozba. Tou byl dominikánský mnich Girolamo Savonarola, který si

⁴⁸ HOLLINGSWORTH, Mary. *Borgiové: [rod s nejhorší pověstí]*. V Praze: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-756-2.

⁴⁹ HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431-1519*. Praha: Argo, 2011. str. 69. ISBN 978-80-257-0541-4.

⁵⁰ HOLLINGSWORTH, Mary. *Borgiové: [rod s nejhorší pověstí]*. V Praze: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-756-2.

myslel, že je povoláný Bohem, aby zformoval církev. Byl to tak skvělý řečník, že lidé seděli v lavicích jako přikovaní a všechny děsil svými barvitými popisy, co se s nimi stane, pokud se nebudou kát. Jeho kázání oslovovalo hlavně občany, kteří byli znechuceni režimem Medicejských, neboť tvrdil, že král Florencie je pouze Kristus. Nařizoval občanům vzdát se okras, honosných šatstev, darovat peníze chudým a zahodit vše co bylo okázalé. Alexandra jeho kázání a moc stále více znepokojovala. Když kněz odmítl papežovo pozvání do Říma, zakázal mu kázat. Toto nařízení Savonarola chvíli dodržoval a kázání přenechal svému žákovi, avšak zanedlouho se toho opět ujal sám. Papež ho obvinil, že jeho kázání a věštby o budoucnosti mohou občany svést od spásy a poslušnosti ke Svaté církvi římské a znovu ho pozval do Říma, aby svá tvrzení odvolal, nebo ho potká trest. Když neuposlechl rozkaz papeže o přemístění z Florencie do jiného kláštera a zpochybnil jeho autoritu, byl Alexandr nucen ho exkomunikovat a doufal, že se situace uklidní. Savonarola však kázal dál až do roku 1498, kdy byl zatčen a mučen. Pod nátlakem se ke všemu přiznal, brzy však vše odvolal. Tato situace se hned poté znovu opakovala. Nakonec byl obviněn z kacířství a byl vydán rozsudek, že spolu s dalšími dvěma mnichy bude pověšen a upálen.⁵¹

V této době zasáhla Alexandra další a nejkrutější rána. Jeho syn Juan se jednoho dne nevrátil domů. Když se tak nestalo ani další den, papežovy obavy rostly a rozkázal svým mužům, aby získali všechny dostupné informace o něm prostřednictvím jakýkoliv prostředků. Když se našel vévodův zraněný sluha, kůň a jeden muž viděl, jak někdo v noci hází mrtvé tělo do Tibery, ztrácel papež téměř veškeré naděje. Juanovo tělo se poté našlo s několika sečnými zraněními a podříznutým hrdlem. Alexandr po této události svolal konzistoř, vyjádřil smutek nad jeho smrtí a prohlásil ji jako trest za své hříchy. Současně této situace ještě využil a s hraným zármutkem se rozhodl odvolat sňatek své dcery s Giovannim Sforzou z důvodu, že údajně stále nedošlo k jeho naplnění, tedy, že je Lucrezie stále neposkvrněná.⁵² Giovanni byl jedním z podezřelých z Juanovi vraždy. Nebyl však sám. Největší prospěch Juanova smrt přinesla jeho bratru Cesarovi,

⁵¹ HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431-1519*. Praha: Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0541-4.

⁵² LEE, Alexander. Were the Borgias Really so Bad?. *History today* [online]. 2013 [cit. 2018-05-1]. ISSN 0018-2753. Dostupné z: <https://www.historytoday.com/alexander-lee/were-borgias-really-so-bad>

protože se chtěl dostat do čela papežských vojsk a po jeho smrti se tak opravdu stalo. Po Římě kolovalo spoustu zvěstí o tom, že Cesare opravdu svého bratra zabil. Především je šířili lidé, kteří se stavěli proti Borgiaům, nicméně se proti němu nenašly žádné důkazy. Dodnes se však stále neví, kdo byl skutečným vrahem Juana a vzhledem k tomu, že Řím byl v těchto dobách zkorumpovaný a nebezpečný, mohl vraždit téměř kdokoliv.⁵³

Po anulaci manželství se Lucrezie uchýlila do dominikánského kláštera. Chtěla tak uniknout pomluvám, které o jejím zrušeném sňatku kolovaly, nejčastější z nich byla ta, že byla ve vztahu se svými bratry či dokonce i s papežem. Pobývala zde pouhých deset dní, než se k ní donesla zpráva o smrti jejího bratra Juana. Lucreziino manželství bylo zrušeno z důvodu nenaplnění, tedy měl být Giovanni Sforza prohlášen jako impotentní. Toto obvinění odmítal, především se obhajoval tvrzením, že jeho bývala manželka zemřela při porodu. Tvrdil, že papež ho chce odstranit, aby měl dceru sám pro sebe a že do loží s ní ulehali zejména její bratři. Hlavně kvůli šíření těchto sdělení o incestu byl Giovanni často obviňován z vraždy Juana. Lidé, kteří Lucrezii mnohdy viděli usměvavou ve společnosti své milované rodiny, rychle těmto pomluvám uvěřili. Zatímco pobývala v klášteře, se papež snažil definitivně zrušit její sňatek a začal již znovu uvažovat o novém vhodném manželství. Když byla oficiálně prohlášena za virgo intacta, tedy za pannu, mohla opět vstoupit do nového manželského svazku. Během všech těchto událostí ji pravidelně v klášteře navštěvoval mladý krásný španělský chlapec, komorník Alexandra VI., Pedro Calderón. Do tohoto chlapce se Lucrezie údajně bláznivě zamilovala a poté s ním otěhotněla a porodila chlapce, který pravděpodobně umřel krátce po porodu. Zanedlouho po návratu Lucrezie z kláštera, byl Pedro zabit a jeho tělo nalezeno v Tibeře. Během těchto událostí se pro Lucrezii již připravoval nový sňatek. Jejím příštím manželem se měl stát Alfonso Aragonský. V červenci 1498 byl sňatek uzavřen, novomanželé své manželství naplnili a dalších pár dní se hodovalo a tančilo. Mezitím co se v Římě oslavovalo, přišla zpráva, že francouzský král Karel VIII. zemřel. Novým králem se stal Ludvík XII., který pocházel po přeslici z rodu

⁵³ LIŠKA, Vladimír. *Velké aféry a skandály evropských panovnických dvorů*. Praha: XYZ, 2016. ISBN 978-80-7505-506-4.

Viscontiů a byl tedy právoplatným dědicem režimu, který vládl před rodem Sforzů Milánu.⁵⁴

Alexandr VI. vyslal za francouzským králem posly, aby s ním upevnil spojení. Oficiálně měli za úkol donutit ho k podpoře křížové výpravy, ve skutečnosti však měli přemluvit krále k poskytnutí vojenské podpory a zprostředkování sňatku jeho syna Cesareho a Carlotty Aragonské, dcery neapolského krále Federiga. Neapolský král však s tímto sňatkem nesouhlasil. Carlotta v této době totiž žila u dvora Anny Bretaňské, vdovy po Karlu VIII., kterou si chtěl Ludvík XII. vzít za ženu. Problém byl, že již manželku měl. Papež mu na oplátku za splnění jeho podmínek nabídl rozvod, místo kardinála pro jeho hlavního rádce Georgese d'Amboise a příslib, že Cesare podpoří jeho tažení na Milán. Alexandr své podmínky splnil, podepsal anulaci sňatku francouzského krále a na tajné konzistoři oznámil, že Georgese d'Amboise dostane kardinálský klobouk a Cesare se vydal s oběma listinami do Francie. Když se o spojení s Francií dozvěděl Ferdinand Aragonský a Isabela Kastilská, zuřili a obvinili papeže, že si svůj úřad musel koupit. V únoru roku 1499 dorazila z Francie zpráva, že bylo sjednáno spojení Francie, Benátek a Říma a že se již brzy potvrdí sňatek mezi Cesarem a Carlottou. Po pár měsících přišla od francouzského krále nová zpráva, že se již našla pro Cesareho nevěsta. Nebyla ji však Carlotta Aragonská, ale Charlotta d'Albert, neteř Ludvíka XII. a sestra navarského krále. Zanedlouho poté se sňatek uskutečnil a přímé spojení s Francií bylo završeno. Když armáda Ludvíka XII. překročila Alpy, aliance mezi Francií a Alexandrem VI. dělala značné problémy jeho rodině, neboť papežova dcera Lucrezie a syn Jofré si vzali příbuzné neapolského krále Federiga. Po pádu Milána Ludvík XII. splnil podmínky dohody, kterou uzavřel s papežem a poskytl vojenskou podporu Cesarovi, město opustil a vrátil se do Francie.⁵⁵

V říjnu 1499 se Lucrezii narodil první syn, který byl na počest svého dědečka pojmenován Rodrigo. V této době Alexandr VI. již plánoval křížovou

⁵⁴ HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431-1519*. Praha: Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0541-4.

⁵⁵ HOLLINGSWORTH, Mary. *Borgiové: [rod s nejhorší pověstí]*. V Praze: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-756-2.

výpravu proti Turkům, neboť údajně napadli a vypálili vesnice u Benátek. Cesare vedl v té době válku v papežském státě, prvně se vzdalo město Imola a poté také Forlì, kde se však vládnoucí Catarina Sforza opevnila a odmítla se vzdát. Až v lednu 1500 přišly do Říma zprávy o její kapitulaci. Jeho dalším cílem bylo Pesaro, kde žil jeho bývalý švagr Giovanni Sforza, avšak vrátil se do Říma, neboť francouzský král své vojsko povolal do bitvy proti Ludovicu Sforzovi, který chtěl znovu dobýt Milán. Milán se proti Francouzům vzbouřil a Ludovico se vítězně do města vrátil. Toto vítězství však netrvalo dlouho a vévoda se stal francouzským zajatcem. V květnu toho roku porodila Charlotte d'Albert Cesareho dceru Louise a zanedlouho poté vydal papež bulu, ve které oficiálně vyhlásil válku Turkům. V červnu měl Alexandr VI. při býčích zápasech velké štěstí, když ho jen těsně minula železná lucerna, která spadla na balkón, kde přihlížel zápasům. Další nehoda se stala v jeho komnatách, kdy při velkém krupobití a poryvech větru spadl komín přímo na papeže. Všichni si mysleli, že je mrtev, avšak vyšel, až na pár odřenin, zcela nezraněn. Nešťastné události se však neděly pouze papežovi. V této době byl Alfonso Aragonský, manžel Lucrezie, napaden skupinou útočníků a pobodán. Těžká zranění přežil a byl opečováván sestrou a manželkou v papežových komnatách. Jako útočníka Alfonso označil Cesareho a za několik dní poté byl udušen ve spánku. Lucrezii jeho smrt rozrušila, a tak se svým synem opustila Řím. V roce 1501 pro ni však papež vybral dalšího manžela. Byl jím Alfonso d'Este, dědic ferrarského vévodství, což mělo poskytnout ochranu vévodství v Romagni, které vlastnil Cesare. V posledních letech Alexandrový vlády se objevovalo spoustu záhadně zavražděných osob, které nějakým způsobem urazily Cesareho. Dne 12. srpna 1503 se papeži udělalo nevolno, což se přihodilo i Cesarovi a jednomu z kardinálů. Spekulovalo se, že papeže postihla horečka nebo byl otráven jedem. 18. srpna se Cesaremu vedlo již lépe, ale stav Alexandra VI. se rapidně zhoršoval. Ještě téhož dne večer zemřel. „Nevyhnutelně se objevily pověsti, že papež nezemřel z přirozených příčin a že ve víně, které s Cesarem tak žíznivě vypili po příjezdu do venkovského síla kardinála Castellesiho, byl jed. Mnozí tvrdili, že Cesare a jeho otec usilovali kardinálovi o život kvůli jeho nesmírnému bohatství, ale sluha, jehož podplatili, aby víno

podávané při jídle otrávil, namíchaný jed nalil do nesprávných nádob.“⁵⁶ A tak se konal 4. září pohřeb již druhého a posledního papeže z rodu Borgia.⁵⁷

⁵⁶ HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431-1519*. Praha: Argo, 2011. str. 214. ISBN 978-80-257-0541-4.

⁵⁷ HOLLINGSWORTH, Mary. *Borgiové: [rod s nejhorší pověstí]*. V Praze: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-756-2.

4 Zachycení období quattrocenta v mediální tvorbě

V této kapitole si přiblížíme tvorbu o období 15. století v Itálii, a to konkrétně díla o rodině Borgiů. Pokusíme se vyřešit otázku, proč jsou o nich v dnešní době stále tvořena díla a proč lidé tuto tvorbu čtou a sledují, a co jim připadá na tomto rodu zajímavé. O rodu Borgiů vznikly seriály, knihy, filmy, hudba, hra i opera. Nyní si přiblížíme a zanalyzujeme pár z nich. Převážně se budeme snažit zkoumat, zda jsou historicky věrné, tedy pro svou analýzu použijeme metodu historicky-srovnávací. Využijeme komparaci děl a historických faktů, které jsme si uvedli v předchozích kapitolách. Konkrétně jde o postup synchronní, tedy analýzu více děl zachycujících stejné časové období.

4.1 Seriál Borgiové

První tvorba, na kterou se podíváme je seriál Borgiové, původním názvem *The Borgias*, z roku 2011. Základním předpokladem, že se tento seriál lidem líbí je hodnocení v česko-slovenské filmové databázi, kde je označen jako 85. nejoblíbenější seriál s historickou tematikou. Příběh začíná v roce 1492, kdy umírá papež Inocenc VIII. a mezi kardinály začne boj o místo příštího papeže. Hned v prvním dílu je Rodrigo zvolen papežem Alexandrem VI. Již zde se však objevují historické chyby. Před volbou papeže je Cesare uváděn jako biskup valencijský, přestože podle historických pramenů se jím stal až po zvolení Rodriga. Na druhou stranu je zmíněno spoustu důležitých věrohodných informací, ať už se jedná o jména kardinálů, ukázka úplatkářství a všechny jeho čtyři děti, které legitimizoval. V počátcích seriálu se také objevuje Gulia Farnese, papežova milenka a údajně nejkrásnější žena v Římě. Papež ji nechává portrétovat s kúzletem. Tento obraz ve skutečnosti vznikl pod názvem *Dama col Liocorno* od Rafaella Santiho. Když porovnáme tuto scénu s obrazem je velice věrohodná, jak vzhledem herečky, tak i oděvem. Setkáváme se zde také Johannem Burchardem, od něhož dodnes pochází nejvíce pramenů o tomto

rodu. Další pravdivou událostí bylo uspořádání konzistoře, na které dochází ke zvolení 13 kardinálů, mezi nimiž byl i Rodrigův syn Cesare. Tento počet byl nutný proto, aby Alexandr VI. nemohl být sesazen již stávajícími kardinály. Velmi často je tu zmiňován kardinál Giuliano della Rovere, který byl rozhořčen zvolením Rodriga papežem, obvinil ho ze svatokupectví a opustil Řím. Odjel do Francie, ze které později vydal na tažení s francouzským králem Karlem VIII. do Neapole. V této době začal papež uvažovat o sňatku pro svou dceru. Nejdůležitějším aspektem pro něj bylo, aby nápadník pocházel z významného italského rodu a za manžela byl zvolen Giovanni Sforza. Poprvé narážíme na dominikánského kněze Savonarolu, který má svou vidinu o příchodu francouzské armády. Lucrezie Po svatbě odjíždí se svým manželem do Pesara, kde se setkává s mladým podkoním Paolem, se nímž později otěhotní. Zde jsou ovšem hned dvě historické mýlky, neboť Paolo se ve skutečnosti jmenoval Pedro a byl služebníkem Alexandra VI. a Lucrezie se s ním setkala až po uchýlení se do kláštera. Cesare se ve Florencii setkává s Machiavellim, který byl italský spisovatel, politik, diplomat, a především rádce rodu Medicejských. Machiavelli byl také prvním autorem díla o tomto rodu, konkrétně o Cesare Borgovi, s názvem Vladař. Další důležitou událostí, která byla v tomto seriálu ztvárněna byl sňatek Sanchi Aragonské a papežova syna Geoffreyho. Jsou zde zmiňováni také důležití autoři italské renesance Bocacio a Petrarca. Francouzi již zahájili tažení do Neapole, které začíná v Miláně, pokračuje přes Florencii, směrem na Řím, kdy Milán i Florencie povolili armádě Karla VIII. volný průchod. Papež začíná být znepokojen chováním Savonaroly a uvažuje o jeho exkomunikaci a upálení. Francouzský král přijíždí do Říma a proběhne dohoda s papežem. Oboustranné podmínky jsou naprosto stejné, které jsme si uvedli již v teoretické části. Lucrezie se uchýlí do kláštera, avšak je již těhotná, přestože měla otěhotnět až zde. Probíhá rozvod s Giovannim Sforzou, který je uznán za impotentního a Lucrezie porodí chlapce. Toto dítě pak žije dál, avšak narážíme tady na další nesrovnalost, neboť v teoretické části jsme si uvedli, že mělo chvíli po porodu zemřít.

Na začátku druhé série vidíme, jak se nevraživost a nenávisť mezi Juanem a Cesarem stále více prohlubuje. Karel VIII. dobývá Neapol, která je však zamořena morem. Paolo přijíždí do Říma za Lucrezií, už jsme však zmínili, že to nebylo možné, protože papežovi v Římě ve skutečnosti již sloužil. Mor zasahuje

i Řím a v této době se začíná uvažovat o sňatku pro Juana. Jeho ženou by se měla stát dáma z rodu Kastilských. Tento sňatek měl být však ujednán ve stejné době jako Geoffryho. Jedná se tedy o další mýlku. Juan ze žárlivosti zabíjí Paola a tělo hází do Tibery. Tělo Lucreziina milence opravdu v Tibeře nalezeno bylo, avšak dodnes není jasné, kdo byl jeho vrahem. Kardinál della Rovera se chce přidat k dominikánům. Rod Sforzů se hodlá spojit s Francií proti rodu Borgiů. Propuká zde válka v papežském státě, o které jsme se zmínili v předchozí kapitole. Juan odjíždí do Španělska, aby se oženil s Maria Enriquez de Luna a mezitím se Řím připravuje na útok Francie pod vedením krále Karla VIII. Ten se však nakonec neuskuteční, protože král ustoupí. Savonarola i přes všechny papežovy výstrahy a výhrůžky dál káže, a tak se Alexandr VI. vydá osobně se na něj podívat do Florencie. Po odjezdu zde zanechává svého místokancléře kardinála Sforzu, který se má se Savonarolou setkat, nabídnout mu kardinálský klobouk, a tak ho nalákat do Říma. Cesare ve stejnou dobu odjíždí do Forlì vyjednat mír s Caterinou Sforza a donutit ji pokleknout před papežem. Po návratu do Říma se při velké bouři zborší v kostele strop přímo vedle papeže. Setkáváme se s další historickou mýlkou, neboť jsme si již dříve řekli, že tato událost se sice stala, ale v papežových komnatách a strop spadl přímo na Alexandra, který tuto událost zázračně přežil. Savonarola odmítá odejít z Florencie, a tak byl papež nucen vydat edikt, ve kterém mu nařizuje okamžitě přestat kázat a obviňuje ho z kacířství. K těmto všem zákazům ve skutečnosti došlo, ovšem nebyly provedeny najednou ale postupně. Savonarola tedy zákaz kázání již delší dobu. V této době se plánuje pro Lucrezii další sňatek a je nutno vybrat vhodného nápadníka. První, který se o ní uchází je Calvino Pallavicini z Janova. Lucrezie s tímto sňatkem souhlasí, ale neskuteční se, neboť se do Lucrezie zamiloval mladší bratr Calvina, který se s ní chtěl oženit. Ten však není vhodným kandidátem, neboť nemá takové postavení jako jeho bratr. O tomto nápadníkovi jsme se však nikde nedočetli, tudíž není jisté, zda k setkání a zasnoubení Calvina a Lucrezie skutečně došlo. Ve Florencii se stále více zvyšuje Savonarolův vliv. Vyzývá k brakování domů bohatých a využívá k tomu především děti. Juan se vrací do Říma a jako velitel papežské armády a vydává se do boje proti Caterině Sforza ve Forlì. Opět se setkáváme s nesrovnalostí, neboť válku ve Forlì měl vést Cesare, protože Juan byl již mrtev. Savonarola stále odmítá přijet do Říma, a tak se za ním Cesare vydá do Florencie a vyzve ho ke zkoušce ohněm. Znamená to,

že pokud projde ohněm bez zranění, jeho kázání jsou správná a Bůh ho ochrání. Savonarola tuto zkoušku nezvládne, je zotuzen a převezen do Říma na mučení a poté je vydán rozsudek smrti. Jak už jsme si řekli v teoretické části, ve skutečnosti tomu tak opravdu bylo. Po návratu z Říma Cesare zabíjí svého bratra Juana. Dodnes, i přes spoustu domněnek, však nemůžeme říci, kdo ve skutečnosti vrahem Juana byl. Narážíme tady však na velký problém tohoto seriálu, nejasnost časového sledu událostí, neboť v době smrti Juana měla Lucrezie pobývat v klášteře a rozvádět se s Giovannim Sforzou. Tyto události však v seriálu proběhly již mnohem dříve. V době smrti Juana přijíždí do Říma Alfonso Aragorský, aby požádal o ruku Lucrezie. Na konci druhé série probíhají Lucreziiny zasnuby a v úplném závěru je papež otráven.

Na začátku poslední série všichni netrpělivě očekávají, jestli papež otravu přežije. Kardinálové už plánují zvolení nového papeže, ale Alexandr VI. otravu přežívá. Lucrezie spolu s Cesarem smilní, tedy potvrzují se zde první historické domněnky, že mezi nimi existoval vztah. Je znázorněn pouze incestní vztah Lucrezie a Cesareho, avšak existují úvahy, že měla vztah i s bratrem Juanem a svým otcem. Zanedlouho po této události proběhne svatba Lucrezie a Alfonse Aragorského. Papež se zakrátko zotavuje, ale je na něj spáchán další útok. Tentokrát rukou kardinála, kterého zbavil jeho postavení. Tyto události v pramenech detailně zaznamenány nejsou, ale existuje spousta informací o tom, že byla snaha Alexandra VI. mnohokrát otrávit či zabít. Karel VIII. umírá a francouzským králem se stává Ludvík XII. Francouzský vyslanec přijíždí do Říma s prosbou o rozvod krále Ludvíka s Johanou Francouzskou, protože si chtěl vzít vdovu po Karlu VIII. Annu Bretaňskou. Ujednávají se veškeré podmínky, které jsme si již zmínili v teoretické kapitole. Alessandro Farnese, bratr Giulie Franese, je jmenován kardinálem. Ovšem historicky správně byl mezi 13 kardinály, mezi nimiž byl i Cesare, které papež určil téměř na začátku svého pontifikátu. Cesare se vydává do Francie se zprávou o povolení rozvodu Ludvíka XII. a setkává se zde se svou nastávající manželkou Charllotou d'Albert. Lucrezie začíná s travičstvím, ale tyto informace jsou spíše v posledních letech vyvracovány. Alexandr se nechává portrétovat z profilu. Tento obraz ve skutečnosti opravdu vznikl. Papež začíná plánovat křížovou výpravu proti Turecku, která již byla zmíněna v předchozí kapitole. Jsou zde zmiňovány relikvie, které měly přitáhnout

věřící ze všech koutů světa. Kvůli neshodám s neapolským králem uteče Lucrezie i s manželem do Říma. V posledním díle Cesare jako vedoucí papežské armády a za podpory francouzské armády obléhá Forlì, dobývá toto město a Caterina Sforza je vzata do zajetí. V úplném závěru seriálu Cesare zabíjí ze žárlivosti Alfonse Aragorského.

4.2 Římská madona Lucrezie Borgia

Další tvorbou je kniha Římská madona Lucrezie Borgia, původním názvem *Madonna of the Seven Hills* od Jean Plaidy. Příběh začíná příchodem Lucrezie na svět, tedy dříve, než se Rodrigo Borgia stal papežem. Kniha je oproti seriálu velice konkrétní a již podle názvu rozpoznáme, že se bude zabývat nejvíce Lucrezií.

Již v úvodu jsme si řekli, že v první kapitole přichází Lucrezie na svět. Je to čtvrté dítě, které Vanozza s Rodrigem Borgiou bude mít. Je tu zmíněný i jejich nejstarší syn Pedro Louis, který byl oproti jeho ostatním dětem již dospělý. Autorka se zmiňuje i o Kalixtu III., který byl strýcem Rodriga, adoptoval ho a udělal ho místokancléřem. Dozvídáme se i celý Kalixtův příběh, jak se papežem stal. Další kapitola popisuje dětství, které Lucrezie trávila se svými bratry Cesarem a Juanem. Jsou popsány detaily její krásy, jejích zlatavých vlasů a také chování jejích bratrů, kteří se o ni již od útlého věku prali. Rodrigo je kardinálem a nachází Vanozze manžela, který se stává otcem dětí, aby nebyly pochybnosti o jeho celibátu. Zanedlouho se narodí jeho další syn Geoffrey. Důležitým detailem, který je zde vykreslen, je Cesareho agresivní a děsivé chování. Od jistého věku byla Lucrezie s Cesarem poslána do Monte Giordano. Zde ji měla vychovávat Adriana Mile, která se provdala za Ludovica z rodu Orsini, po vzoru španělských dam. V tuto chvíli se Lucrezie poprvé setkává s Gulii Farnese, která si měla vzít Orsina Orsiniho, syna Adriny a Ludovica. Vzhledem k tomu, že tu za Lucrezii Rodrigo často jezdil, potkává se s Gulii již nyní a ona se stává jeho milenkou. Oproti *The Borgias*, kde se Lucrezie i Rodrigo s Giulii setkává až za jeho pontifikátu, je historicky správná tato verze. Kapitola končí zvolením Rodriga papežem. Po jeho

zvolení se zvyšuje i vliv jeho dětí, ruší původní zasnoubení své dcery a hledají nového a významnějšího manžela. Je jim, jak již víme z předchozích kapitol, Giovanni Sforza. Svatba byla velkolepá, byla dokonce přivedena černá otrokyně, aby ji nesla vlečku a do Vatikánského paláce ji doprovázel její bratr Juan. Tato událost je tu popsána historicky a do detailu správně, jak se můžeme dočíst ve zdrojích. Před svatbou byla ujednána dohoda, že manželství nebude naplněno, tedy Lucrezie zůstane neposkvrněná. Je tady opět rozpor mezi událostmi v předchozím popisovaném díle a knize. Chvilí po sňatku Lucrezie se již jedná o zasnoubení Geoffryho a Sanchi Aragonské a Juana a Marie Enriques. Když přijíždí Sancha Aragonská do Říma, oba bratři, Juan a Cesare, se rozhodnou, že jejich nastávající švagrovou svedou, což se také povedlo. O této situaci vznikl román Nevěsta Borgiů. Zanedlouho Giulia Farnese porodí papežovo další dítě. V mnoha pramenech je uváděno, že Rodrigo měl nejméně sedm dětí, tudíž by to tuto domněnku potvrzovalo. Papež začíná uvažovat o rozvodu své dcery a blíží se Francouzi. Když francouzská armáda přijíždí do Říma, začíná ho plenit a Karel VIII. přijíždí vyjednávat podmínky uvedené výše. Oproti seriálu zde však není událost s Francouzi tolik rozebírána do detailu. Juan přijíždí zpět na karneval do Říma a je pověřen velením vojsk, což opět ještě více prohlubuje nenávist mezi Juanem a Cesarem. Bylo na čase však zbavit se Giovanniho Sforzy. Původní plán bylo ho zabít, ale Lucrezie ho varovala. Tudíž mohl z Říma utéct, a tak se začal řešit rozvod. Lucrezie byla natolik zdrcená z toho, že musí lhát o faktu, že jejich manželství nebylo završeno, tak se uchyluje do kláštera. Zde za ní začíná jezdit mladý španělský hoch Pedro Caldes, který je ve službách papeže. Setkáváme se téměř s první historickou chybou v tomto příběhu, a tím je jméno hochá. Ve skutečnosti se jmenoval Pedro Calderón. V této době se ztratil Juan. Prve bylo nalezeno tělo jeho sluhy a po pár dnech, kdy byl stále nezvěstný přišel nějaký muž s tvrzením, že viděl, jak někdo hází ve večer ztráty Juana tělo do řeky. Opět podle předchozích kapitol byla tato část fakticky správně i do detailu. Avšak oproti seriálu či častým hypotézám v pramenech, zde nebyl předpoklad, že by vrahem svého bratra byl Cesare. Mezitím se vztah Lucrezie a Pedra prohlubuje a již v klášteře s ním otěhotní. Tato věc především rozčílila Cesareho, kterého zaplavovaly pocity žárlivosti a vzteku a stále více tato situace nasvědčovala tomu, že předpoklady o incestním vztahu Lucrezie s bratry jsou pravdivé. Zanedlouho je Pedro nalezen mrtev. Na závěr knihy se chystá Lucrezie

na svou již druhou svatbu s Alfonsem Aragonským a její dítě je vychováváno někde v Římě pěstouny. Narážíme na další z mála mýlek, tedy, že dítě mělo chvíli po narození zemřít. Musíme podotknout, že tato kniha je historicky velice věrohodná a velmi detailně napsaná, avšak vzhledem k tomu, že je o Lucrezii a počet stran je omezený, nemůže dávat prostoru tolika událostem jako v seriálu The Borgias. Na tuto knihu pak navazuje druhý díl ze série o Lucrezii Borgii s názvem Záhadná Madonna Lucrezia Borgia. Lucrezie zde prožívá šťastné období se svým manželem Alfonsem, to však netrvá dlouho a po jeho smrti se na jistou dobu vymaní z vlivu své rodiny, ale zanedlouho je znovu provdána a opět se stává na své rodině závislá. Kniha líčí pokračování života Lucrezia a osob, které kolem ní byly a vidíme, jak rod Borgiaů pomalu spěje ke svému konci.

4.3 Krev Borgiaů

Krev Borgiaů, původním názvem Los Borgia, byl natočen roku 2006 a pochází ze Španělska. Příběh začíná zatčením Cesara za vraždu svého bratra Juana, kdy je odveden na příkaz Isabely Kastilské a Ferdinarda II. Aragonského. Retrospektivně se vracíme do Říma o 12 let dříve. Objevují se zde všechny čtyři děti, které Rodrigo Borgia legitimizoval, odehrává se volba papeže a jednohlasně je zvolen Rodrigo. Situace je podle historických pramenů správná a jsou zde zmíněná téměř všechna jména kardinálů, kteří v této době v Římě byli. Jmenuje Ascania Sforzu, za jeho pomoc při volbě papeže, místokancléřem a zmiňuje se o Gulii Farnese, která již jeho milenkou je, tedy zprvu nedochází k žádným zásadním historickým mýlkám. Alexandr hovoří i o 30 letech, které již v církvi strávil a o svém bratru Pedru Juanovi, podle kterého byl pojmenovaný jeho nejstarší syn. Je tu zmíněno spoustu detailů, které jeho život ve skutečnosti ovlivnily. První problém je ve vzhledu herečky, která ztvárňuje Gulii Farnese, protože má černé vlasy, ale ve skutečnosti měla vlasy světlé. Juan je již v manželství s Marií Enriquez de Luna. Vyjednává se sňatek Lucrezie s Giovannim Sforzou a Sanchi Aragonské s Geoffreym. Opět se jedná o velkou historickou chybou, neboť první sňatek, který se uskutečnil byl Lucreziin a až poté

se téměř ve stejné době začalo jednat o manželství Geoffreyho a Juana. Sancha Aragonská má poměr s oběma bratry, tudíž opět to potvrzuje historické domněnky. Lucrezie se svým manželem Giovannim žije v Římě, přestože spolu měli trávit čas na jeho panství v Pesaru, o kterém v tomto díle není ani zmínka. Lucrezie s Giovannim je rozvedena a Alexandr VI. ji posílá do kláštera. Opět nesrovnalost, neboť Lucrezie se do kláštera uchýlila ze své vlastní vůle. Poprvé se setkáváme se španělským chlapcem Perotem, který slouží papeži a do kterého se Lucrezie při pobytu v klášteře zamilovává a začíná s ním milenecký vztah. Tato situace sice historicky správná je, ale už jsme si dříve zmínili, že se chlapec jmenoval Pedro. V tuto chvíli se nachází Juanův mrtvý kůň, poraněný sluha a zanedlouho mrtvé tělo samotného Juana. Jedinou nesrovnalostí je, že i jeho sluha měl být nalezen mrtev, a ne pouze poraněn. Cesare se vzdává kardinálského postu a odjíždí do Francie. Příběh se posouvá o rok dopředu. Lucrezie je těhotná a Cesare zabíjí Perota. Zanedlouho se Lucrezie provdá za Alfonse Aragonského a narodí se jim dítě Rodrigo. Cesare se chystá zaútočit na Imbolu a Forli, kde vládne Catarina Sforza a dobývá je. Alfonso byl pobodán a obviňuje z toho Cesareho. Napadení přežívá, ale nakonec je přesto zabit ve svých komnatách. Po jeho pohřbu se posouváme zase o kus dále a Lucrezie si má vzít Alfonse I. d'Este. Papež umírá a jsou zde nejasnosti o tom, zda se jedná o horečku či jed. Dalším papežem se stává kardinál Guliano della Rovera a dostáváme se opět na místo, kde příběh začínal. V úplném závěru Cesare uprchne z vězení a zanedlouho poté je zabit. Ve filmu je zabit v lese skupinkou jezdců, přestože měl ve skutečnosti zemřít při obléhání pevnosti Viana. Jedním z největších nedostatků tohoto díla je vynechání důležitých osobností této doby, kterými byly: Machiavelli, Savonarola, Karel VIII., Ludvík XII. a mnoho dalších významných panovníků a šlechticů a všech podstatných událostí, které jsou s těmito lidmi spojeny.

4.4 Zhodnocení

Analyzovali jsme tři rozdílná díla, která byla v mnoha ohledech odlišná především prostorově. Tedy film nemůže zachytit tolik detailních situací jako

seriál o třech sériích, který má mnohem delší časovou stopáž. Přesto všechno bylo v těchto dílech zachyceno spousta důležitých situací, leč ne vždy třeba naprosto historicky správně. Rozdílným bodem je také časový úsek, kterým příběh končí. Seriál měl plánovaný poslední díl, který ovšem nevyšel. Příběh končí vraždou Alfonse Aragonského, oproti tomu film končí až o několik let později, přestože trvá kratší časový úsek. Kniha končí sice ještě dříve, tedy svatbou Alfonse Aragonského, ale je předpokladem, že si poté přečteme díl druhý, který končí až po smrti papeže, Cesareho i Lucrezie. Nejsou to však pouze filmy, seriály či knihy, které o tomto rodu vznikly. Je nutno podotknout, že nejvíce se objevují díla o Lucrezii. Ať už se jedná o knižní sérii, kterou jsme si zde uvedli, tak i o muzikály, opery, písně či kapely. Například jde o muzikálové drama, které vzniklo roku 2012 s názvem Lucrezie Borgia v divadle Hybernica, píseň Lucrezie Borgia od známého českého hudebníka Jiřího Schellingra nebo skupina, která jméno Lucrezia Borgia nese, hraje písně inspirované středověkými a renesančními motivy a hraje na dobové nástroje. V neposlední řadě je nutno zmínit velmi známou hru Assassins creed, konkrétně třetí díl s názvem Brotherhood, ve které je rodina Borgiaů hlavními zápornými postavami příběhu.

Když máme nyní představu o čem díla o tomto rodu jsou, pokusíme se odpovědět na otázku, proč vznikají a ostatní zajímají. Můžeme říci, že příběh této rodiny je plný senzací, dramát, zvratů a zápletek. V žurnalistice je jasný důkaz, že lidi více zajímají senzace než pouhá obyčejná fakta, jinak by bulvární plátky nemohli být nejprodávanějšími deníky. A co více lidi překvapí než zvrácený papež a hrůzné chování jeho rodiny? Dá se tedy říct, že tyto díla jsou bulváry z minulých dob, přestože jsou plné faktů. Samozřejmě lidé, kteří se o historii zajímají ví, že chování papeže Alexandra VI. nebylo jedinečné a korupce, cizoložství a levobočci byli na denním pořádku všech renesančních papežů. Přesto o ostatních tolik mediální tvorby nenajdeme. Tento příběh je jedinečný, protože se netýká pouze samotného papeže, ale celé jeho rodiny, ať už se jedná o bratrovraždu, zakázanou lásku mezi sourozenci, veřejné smilstvo, podivuhodné vraždy kolem Cesareho, travičství a spousta dalších věcí, které jsme se dozvěděli dříve. Zájem možná zvyšuje také rozdílnost mediální tvorby. Někdo si radši pustí film či seriál, někdo vezme do ruky knihu a někdo si zajde do divadla. V neposlední řadě je zajisté dobrý způsob, jak zlepšit podvědomí o historii či

tomto rodu u mladých lidí, ztvárnění v herních sériích. Může se tedy stát, že po odehrání této hry následně i mladí lidé sáhnou po knize či filmu, aby se o tomto rodu dozvěděli více. Lidi tedy tato tvorba zajímá především kvůli kontrastu podoby církve, která nám je předkládána jako čistá a svatá a ztvárnění v seriálu, které spíše potvrzuje rčení, kázat vodu, ale sám pít víno.

5 Využití řešené problematiky v žurnalistice

Úvodní článek

“Hříšný“ rod Borgia

Incest, korupce, cizoložství, bratrovražda, travičství a mnoho dalších hanebných slov je spojováno s rodem Borgia. O této rodině mnoho z vás pravděpodobně nikdy neslyšelo, ale ve své době byla jednou z nejvýznamnějších v Evropě a jejich příběh zasáhl do historie významným způsobem.

Přestože o tomto rodu vzniklo v posledních letech spousta děl, ať už se jedná o knihy, filmy, seriály, opery, divadelní hry či hudbu. „Dokonce i slavný pistolník Buffalo Bull dal své pistoli název Lucrezie Borgia s důvody, že údajně nikdy nikomu neodpouštěla.“ řekl učitel dějepisu na střední škole Sýkorové v Havířově Mrg. Rostislav Macek. Převážná část obyvatel si při zmínce tohoto jména nevybaví absolutně nic

Rodina Borgia pochází původně ze Španělska. Sami o sobě rádi tvrdili, že jsou ze staré aragonské královské rodiny. První známou osobností tohoto rodu je Alfonso Borgia, známý spíše jako papež Kalixt III. Vzhledem k tomu, že byl církevní služebník, nemohl mít vlastní děti, a tak adoptoval své tři synovce. Mezi nimi byl Rodrigo Borgia, kterého jmenoval do nejvýznamnější kardinálské funkce místokancléře. „Tehdy mu ještě není 30 let, což vzbudí protesty ostatních prelátů, protože na kardinálský klobouk mají podle zvyklostí nárok jenom starší a zralí muži.“ napsala Mgr. Helena Stejskalová pro Epochu plus. V této funkci po smrti svého strýce, přečkal pontifikát ještě dalších čtyř papežů. Přestože byl již jedním z nejvýznamnějších mužů v Římě, jeho cíl byl mnohem vyšší a roku 1493 na stolec svatého Petra usedá sám. Od této chvíle je světu znám jako papež

Alexandr VI. „Jak známo, rozhodl jediný hlas. V mezích tehdejší politické kultury zapracovaly peníze, vliv, lobování. Faktem zůstává, že se ukázalo: jeho volba má podporu nejen v samotném Římě, ale i v zahraničí.“ uvedl profesor historické fakulty Masarykovy univerzity v Brně PhDr. Kamil Štěpánek, CSc.

V mnoha historických pramenech je uvedeno, přestože byl již od svých 25 let v církvi, že byl otcem nejméně sedmi dětí. „Podvod, lež, klamstvo a snaha zakrýt to, co bylo nepřipustné, všemi těmito způsoby se snažil utajit existenci levobočků.“ dodal Mrg. Rostislav Macek. Nejvíce se do historie zapsaly pouze tři z nich: Lucrezie, Cesare a Juan. V souvislosti s těmito jmény je často spojován pojem nepotismus neboli dosazování rodinných příslušníků do lukrativních pozic. Zanedlouho po svém zvolení svého syna Cesareho jmenoval kardinálem, syna Juana kondotiérem, tedy velitelem papežské armády a dceři Lucrezii začal hledat vhodného manžela, z významného italského rodu, aby si ještě více upevnil svou pozici. „Dle mě Alexandru VI. hodně ublížilo, že toto nepraktikoval pouze pro příbuzné, ale i pro rodáky. Vznikaly tak mafiánské vztahy, které však produkovaly mocné nepřátele.“ doplnil PhDr. Kamil Štěpánek, CSc.

Vysněný pontifikát

Za období Alexandra VI. jako hlavy církve se událo spoustu zásadních událostí, vytvořil si mnoho nepřátel a svými činy se zapsal neodmyslitelně do historie. „Pomocí nahrabaných peněz buduje dynastii, která má své obratné prsty v téměř všech politických intrikách tehdejší Evropy.“ dodala Helena Stejskalová. Zanedlouho po zvolení ho již většina kardinálů plánovala nařknout z nedodržování celibátu a chtěla ho sesadit. I přes mnohé komploty a snahy se papeže zbavit, ať už otravou či krveprolitím, se to nikomu nepovedlo. „Neexistoval žádný zločin nebo hanebný čin, který by se neudál veřejně v Římě a v papežově domě. Kdo by zvládl nebýt vyděšený hrůznými činy, které se otevřeně páchaly bez ohledu na Boha či člověka?“ uvedl pro History Today Alexander Lee. Za jeho vlády vypukl mor, spory uvnitř Itálie, válka v papežském státě a několikrát zde byla hrozba války s Francií. Nebyly to však problémy pouze válečné. Jednou z největších hrozeb, které mohly ohrozit jeho vládu, byl

dominikánský mnich Savonarola. Sídlil ve Florencii a kázal především proti Alexandrovi a celé jeho rodině. Negativní obrázek se o této rodině vytvořil především kvůli sexuálnímu životu papeže a údajnému incestnímu vztahu Lucrezie s jejími bratry. K hrůzné podobě této rodiny dále napomohla vražda Juana, ze které byl často obviňován jeho bratr či vražda Alfonse Aragorského, druhého manžela Lucrezie, kterého údajně Cesare zabil ze žárlivosti. „Nemanželský syn papeže Alexandra VI., bratr neblaze proslulé Lukrécie, příslušník rodu Borgiaů spjatého s legendárním travičstvím a bezohlednou cestou k moci, sám vrah i návodce vrahů, ale i schopný voják a politik. Tím vším byl Cesare Borgia.“ uvedl RnDr. Zbyněk Petráček pro týdeník Respekt. V neposlední řadě to pak bylo bouřlivé mládí Lucrezie.

Alexandr měl spoustu milenek. To však v této době nebylo ničím zvláštním, ale protože se těmito vztahy netajil, zadělal si na všechny dříve zmíněné problémy. Avšak měl i dobré vlastnosti, byl to velice charismatický muž a skvělý diplomat. Díky těmto kvalitám se také vyhnul válce s francouzským králem Karlem VIII. Dále si zvládl pomocí sňatků svých dětí získat mocné spojence, ať už jimi byla Neapol, Španělsko či Francie. Především jeho syn Cesare, který byl předlohou pro Machiavelliho dílo Vladař, mu v jeho politických rozhodnutích velice pomohl. „Italskou renesanci ovládal módní cíl – sjednocení s ohledem na bývalé římské impérium. Cesare působil dojmem někoho, kdo tento proces účinně, bez ohledu na prostředky, nastartuje. Takový zápis do historie země se líbil nejen papežovi, ale i mnohým dalším. Lucrezia po bouřlivém mládí vzorovým vedením Ferarrského dvora pomáhala zlepšovat "mediální" obraz Borgiaů v Itálii.“ dodal PhDr. Kamil Štěpánek, CSc.

Osobnosti této doby

Rod Borgiaů se účastnil nejen významných historických událostí, ale také se setkal se spoustou osobností, které se zapsaly do dějin. Jedním z velmi známých a důležitých lidí byl Machiavelli. Byl politikem, spisovatelem, ale především rádcem rodu Medicejských, kteří měli v této době vládu nad Florencií. Po celý Alexandrův pontifikát si francouzský král Karel VIII. dělal nároky na

Neapol, tudíž musel přes Florencii projet. Kvůli těmto událostem jezdil často Cesare za Machiavellim řešit politickou situaci, a tak mohlo vzniknout dodnes obdivované dílo Vladař. „Cesare Borgia se osobně znal, ba přátelil s Machiavellim a sklízel jeho obdiv. Co z toho všeho se ocitlo ve Vladaři? Lepší je být obáván než milován, neboť lidé jsou spíše špatní než dobří, tudíž snáze zapomenou lásku k vladaři než strach z něho. Nepopulární rozhodnutí je dobré dělat hned po získání moci, neboť na krátký šok lidé snáze zapomenou.“ doplnil Zbyněk Petráček. Po smrti svého bratra Juana a nástupu nového krále Ludvíka XII. se Cesare vzdává svého kardinálského klobouku a stává se velitelem papežské armády. Za svůj život se s tato rodina setkala s nespočty důležitých panovníků a šlechticů z různých koutů světa.

Konec rodu Borgiaů?

V roce 1503 Alexandr VI. umírá. Velkou nadějí tohoto rodu stále zůstává Cesare. Ten však o čtyři roky později, stále ještě v mladém věku, umírá také. „Cesare je uvězněn svými nepřáteli, deportován do Španělska, a i když z vězení uprchne, v pouhých 31 letech umírá při obléhání hradu Viana.“ doplnil Zbyněk Petráček. Alexandr VI. neboli Rodrigo Borgia byl posledním papežem z rodu Borgiaů, ale do církevní historie se nejvíce zapsal jeho pravnuček Francesco Borgia, který byl roku 1671 papežem Klementem X. svatořečen, nám spíše známý jako svatý František. Vzhledem k pověsti Rodriga Borgii a jeho rodiny, je skoro neuvěřitelné, že patřil do tohoto rodu. „Na jedné straně je to příběh obskurní španělské rodiny, která je odhodlána hledat své štěstí v cizí zemi, postavit se v bitvě ve své vlastní hře proti Italům a možná příliš ochotně se zapojit do některých smyslnějších radostí této doby. Ale na druhou stranu je to příběh nešťastného selhání, dramatické porážky a ohavného útoku nepřátel, kteří nenáviděli cizince - zejména Španěly - více než cokoli jiného.“ dodal Alexander Lee.

Interview

Prof. PhDr. František Xaver Halas, syn známého českého básníka Františka Halase, je emeritní profesor na Cyrilometodějské teologické fakultě, český diplomat, historik se zaměřením na církevní dějiny, a především posledním československým a posléze prvním českým velvyslancem u Svatého stolce. Je autorem nejucelenější české odborné publikace o Vatikánu a papežském úřadu, která nese jméno Fenomén Vatikán.

Jak významnou roli hrál v Itálii hrál rod Borgiaů?

Tento rod se do historie Itálie vsunul dost nenápadně tím, že po smrti papeže Mikuláše V. byl více méně náhodně zvolen papežem Španěl Borjas, který přijal jméno Kalixt III., dosti nevýrazná postava, ale pro nás je zajímavé, že přál smíru s husitskými Čechy. Aspoň byl vůči jejich návrhům a požadavkům o poznání vstřícnější než jeho nástupci. V obecné rovině bylo jeho nejvýznamnějším činem nejspíš to, že jmenoval kardinálem svého synovce Rodriga. Ten na rozdíl do svého strýce byl osobností velmi výraznou, byť byl, zejména po své smrti, vnímán jako osobnost velice negativní, zejména, pokud jde o sexuální morálku. V tomto směru však nijak příliš nevyčníval z normy renesančních papežů. Vynikl v politice a jako mecenáš umění. Zejména v první oblasti byl zjevně mimořádným. Jeho smrtí končí perioda španělských papežů, ne však vliv rodu Borgiaů na historii Itálie. Tam po letech zazářil jeho pravnuk Franciscus, velkovévoda z Gandie (el Gran Duque de Gandía), z něhož se později stal svatý František Borgiaš, čtvrtý generál jezuitského řádu, jehož svátek se slavil 10. října.

Myslíte si, že zvolení Alexandra VI. neboli Rodriga Borgii bylo poctivé?

Nebyl zvolen poctivěji ani méně poctivě než kterýkoli z jeho renesančních předchůdců či nástupců. Šlo o dohodu mezi různými kotériemi v rámci kardinálského sboru.

Uvádí se, že byl mecenášem umění. Z jakých prostředků podporoval umění a jak k nim přišel?

Ani zde se Alexandr VI. nevymykal z „normy“ renesančních papežů. Finanční prostředky se získávaly udílením různých „milostí“ od prebend (církevních hodností, od farářů po opaty a biskupy. Kupčení s propůjčováním těchto hodností bylo zakázáno, byla to tzv. „simonie“, ale zákaz se všelijak obcházel a peníze se k papeži dostaly) až po odpustky.

Jak na něj nahlížela společnost za jeho pontifikátu? Byl lidem milován nebo nenáviděn?

Záleží na tom, co rozumíte pod pojmem lid (římský, italský, francouzský, německý, český). U každého z těchto adjektiv by odpověď byla odlišná a stěží u kteréhokoli z nich jednoznačná.

Existují prokazatelné důvody, že Alexandr VI. znesvěcoval církev?

Opět záleží na tom, co rozumíte pod pojmem církev. A též co pod pojmem „znesvěcovat“. Jiný je pojem církve v případě, že ji ztotožňujeme s duchovenstvem, jiný, pokud ji podle definice 2. vatikánského koncilu tvoří „Boží lid“, od papeže, po posledního katechumena (kandidáta křtu). Pokud „svatost“ spočívá v sexuální zdrženlivosti, pak Alexandr VI. hřešil velmi silně. Při širší definici svatosti (která platí dnes) to tak zlé nebude.

Jak si podle vás katolická církev zdůvodnila/zlegalizovala fakt, že byl otcem několika levobočků?

On jakožto papež byl, pokud jde o legalizaci levobočků, nejpovolanější osobou v celém křesťanském světě vůbec. Abych to lépe osvětlil uvedu jiné příklady legalizace levobočků, při němž ostatně sehrál úlohu jeden Borgia. V rámci husitské peridy v Čechách se nejdále od učení a tradice katolické církve odchýlili Táborité. Znamenalo to mimo jiné, že táboritští kněží se ženili. Jeden z těchto kněží, Bedřich ze Strážnice, měl štěstí, že přežil bitvu u Lipan (1434) a dožil se šťastného stáří, a to tím spíš, že původní odpor k majetku v rukou duchovenstva se časem změnil a Bedřich měl dostatek nemovitých statků. Zemana ze Strážnice trápil jediný problém. Podle zákonů Království českého nemohli tyto statky zdědit levobočci, ledaže by byli legalizováni (legitimováni). A tento akt mohla uskutečnit jen jediná instituce: římský papež. Někdejší „sršatý“ tábořský kněz tedy poslal do Říma žádost o legitimaci svých potomků. Věc

vyřizovala římská kurie a akt podepisoval papež, jímž v té době byl Borgia, Kalixt III. Ani papeže, ani kurii neznepokojovalo Bedřichovo kacírství, jediná věc, jež je zajímala, byla finanční dotace žádosti. A jelikož byla dostatečná, legalizace se realizovala ke spokojenosti obou stran. Zde jen dodám, že legalizovat bylo nutné pouze děti, které byly zrozeny z nemanželského poměru. A ve starověku, středověku i dnes platí, že celibát se vyžaduje teprve tehdy, když se muž chce stát duchovním. Pokud byl předtím ženatý, je vše v pořádku. V dějinách církve je dokonce případ, že papeži byli otec a syn. Samozřejmě nikoli po sobě.

V pramenech se uvádí, že byl otcem nejméně sedmi dětí, ale do historie se zapsali hlavně Lucrezia, Cesare a Juan. Proč si myslíte, že zrovna tito?

Juana měl Alexandr VI. rád, ale Cesare Juana zřejmě dal zavraždit a otci nezbylo než vraždu v slzách krýt. Ale pověsti o jeho incestním poměru s Lucrezií jsou pomluvy, jež vznikly zřejmě někde v protestantském prostředí, jež mělo zájem o vytvoření co nejčernějšího obrazu papežství.

Jeho jméno je zmiňováno v souvislosti s nepotismem, tedy dosazováním příbuzných do lukrativních pozic. Jaký názor na to panoval uvnitř církve?

Nepotismus se v křesťanském světě vůbec a v Římě zvlášť pokládal v době renesance za jev přirozený a nadto nezbytný. Nezbytný proto, že jedině příbuzenský vztah zaručoval papeži plnou loajalitu toho, koho do určité funkce v rámci církevní hierarchie jmenoval. A když končilo období renesančního papežství a na obzoru se rýsovala éra papežství zreformovaného Tridentským koncilem, došlo k případu, že nepotismus byl využit pro velmi významné dobro pro církev. Papež Pius IV. (1559-1565) měl synovce Karla a jmenoval ho do funkce milánského arcibiskupa. A tento synovec se stal jedním z předních činitelů katolické reformace, byl to svatý Karel Boromejský.

Tato rodina je označována za rod s nejhorší pověstí. Souhlasíte s tímto tvrzením nebo máte jiný názor?

Mám za to, že jsem svůj názor už vyjádřil v mnoha předchozích odpovědích. Zde bych snad dodal toto. Domnívám se, že černá legenda o Alexandru VI., jež zdůrazňuje jeho nemorálnost (rozuměj v sexuální oblasti), zakrývá něco, co je ve skutečnosti významnější. Vyjádřím to takto: Kdyby Alexandr VI. byl světským

panovníkem, nevymyká se z řady těch panovníků, kteří s nevšedním úspěchem sloužili „státní myšlence“ a většinou vedle manželek mívali též milenky (Ludvík XV. a markýza de Pompadour etc.) Jenomže papež měl vedle „světských“ zbraní k dispozici i zbraně duchovní. A třebaže byly daleko doby, kdy tyto duchovní zbraně mohly být světským vládcům smrtelně nebezpečné, stále jim mohly dosti uškodit. A takto získával Alexandr VI. „neoprávněnou“ výhodu vzhledem ke svým „ryze“ světským soupeřům. To budilo pohoršení právem.

Nejvíce medializovanou postavou v dnešní době je právě Lucrezia Borgia. Proč si myslíte, že zrovna ona?

Po sexuální revoluci 60. let minulého století je její (ostatně zcela smyšlený) incestní příběh „pikantní pochoutkou“ novinářů.

Co bylo důvodem, že se zprvu z nevinné dívky stala všemi pomlouvaná stvůra? Myslíte si, že v tom svou roli sehráli otec a bratři?

Roli otce a bratrů jsem popsal dříve. Ale na otázku, kdy a proč se z nevinného dítěte stala svedená stvůra, odpověď u historika nalézt nelze.

Proč si myslíte, že je v dnešní době tento rod tak často medializovaný a čím lidi přitahuje?

Hoví touze po senzaci. A kromě toho má katolická církev pořád hodně nepřátel, často velmi zavilých. A zpravidla čím zavilejších, tím méně vzdělaných, aspoň pokud jde o křesťanské „réalie“.

Jak dalece je umělecká tvorba historicky věrná?

Otázce moc nerozumím. Ale pokud ano, pak dávám jednoznačně přednost „vymyšleným“ Třem mušketýrům, nebo Stevensonovu Černému šípu před věrností historické pravdy u takového Aloise Jiráska. Dobrá je kritická historie a bezuzdná fantazie. To, co je mezi těmito dvěma póly, málokdy za něco stojí. Ocenění „dobrá“ však beletrii přísluší pouze v případě, že jde vskutku o beletrii a ne o nějaký literární brak zaštiťující své nedouctví či zlobu tzv. „uměleckou svobodou“.

Viděl jste někdy nějaký film, seriál či četl nějakou beletrii o tomto rodu a shledal jste v nich nějaké historické chyby?

Neviděl, nečetl, ale kdybych byl viděl či četl, nebyl bych se nikdy pokoušel o něco takového jako uplatňovat na beletrii, film či seriál profesionální kritéria historické vědy. A kdyby přece jen, pak pouze kritéria estetická, nikoli odborná.

Otázka na závěr. Víte, že rod Borgia se objevuje dokonce i ve videohře? Konkrétně v oblíbené hře mladé generace Assassins creed. Je všeobecně známo, že dnešní mládež příliš nečte, natož aby se zajímala o historii. Myslíte si, že toto je způsob, jak je přivést k zájmu o historii?

Ne. Ale co vím? Nevyzpytatelné nejsou pouze „cesty Páně“. Co když někdo začne lovením senzací a skončí opravdovým zájmem o skutečnosti?

Anketa

Slyšel jste někdy jméno Borgia? Pokud ano, při jaké příležitosti?

Respondenti:

Monika, 39, Administrativní pracovnice

Ano, slyšela jsme o nich od svého syna, který se s nimi setkal v nějaké počítačové hře. Název si bohužel už nepamatuji.

Jakub, 28, Živnostník

Ano. Poprvé jsem se s ním asi setkal v písničce od Schelingera a poté ve hře Assasins Creed, kde tato rodina byla hlavním záporákem a v jednom seriálu. Bohužel jsem ho viděl již dávno a nyní si na jméno nevzpomenu.

Josef, 54, Invalidní důchodce

Ano setkal jsem s nimi poprvé při písničce Lucrezia Borgia od Jiřího Schelingera a při četbě historických knih v mládí. Opět jsem se s nimi setkal před několika lety, když se o tomto rodu objevil seriál.

Aneta, 22, Student VŠ

Poprvé jsem se s nimi setkala ve hře Assains Creed a v knížkách, které jsou o této hře. Tady jsem se s tímto rodem seznámila podrobnější a dále je znám ze seriálu The Borgias.

Hana, 50, Učitelka na SŠ

Ano. V románech autorky Jean Plaidy, které historicky vykreslují rodinu Borgiaů, zejména jednu z nejznámější postav, Lucrezii. Dále ze seriálu, který běžel v nedávné době v televizi.

Jiří, 33, Zubař

Ne, slyším o tom poprvé, ale pokud se mi něco dostane do rukou, určitě si to přečtu nebo se podívám

Alena, 45, Učitelka na SŠ

Protože miluji literaturu a zejména historickou, se jménem Borgia jsem se již setkala, a to v knize Prsten Borgia od Vladimíra Neffa.

Daniel, 22, Student VŠ

Se jménem Borgia jsem se setkal v seriálu Borgia na Netflixu. Vzhledem k tomu, že jsem měl vždy zálibu v historii, po shlédnutí prvního dílu mi trklo, že před lety jsem s tím to pojmem setkal při studování Evropské renesance. Vybavil jsem si, že se jedná o mocný španělský rod, který se přestěhoval do Itálie a takřka ji ovládl.

Recenze

Jean Plaidy: Římská madona Lucrezia Borgia

Recenze knihy: Římská madona Lucrezia Borgia

Autor: Jean Plaidy

Originální název: Madonna on the seven hills

Nakladatelství: Baronet & Litera Bohemica Praha

Počet stran: 227

Kniha s názvem Římská madona Lucrezia Borgia je prvním dílem dvoudílné série o životě Lucrezie Borgia a její rodiny. Kniha byla vydána nakladatelstvím Baronet & Litera Bohemica Praha v roce 1993. Kniha má laminovanou vazbu.

Jean Plaidy je jeden ze tří pseudonymů pod kterými psala historické romány, spisovatelka Eleanor Alice Burford Hibbert. Autorka pocházela z Anglie. Dále je známa také pod pseudonymem Victoria Holt nebo Phillipa Carr. Pod každým z těchto jmen psala jiný námět. Za svůj život napsala přes více než 200 knih s historickou tematikou. Pod jménem Jean Plaidy jich vyšlo zhruba 80. První díl série o Lucrezii Borgia, tedy Madonna on the seven hills (Římská madona Lucrezia Borgia) byl vydán v roce 1958, v téže roce vyšel také druhý díl s názvem Light on Lucrezia (Záhadná Lucrezia Borgia). Kromě příběhů o rodu Borgia psala o dalších významných postavách a rodinách historie například o rodu Tudorovců, Kateřině Medicejské, Marii Stuartovně a jejím rodu, královně Victorii a spousty dalších.

Příběh začíná na hradě Subbiaco v Itálii, kde Vanozza dei Cattanei rodí své čtvrté dítě, která má s kardinálem Rodriga Borgia. I přestože, si kardinál přál a modlil se za dalšího syna, přichází na svět zlatovláska holčička, Lucrezia Borgia. Vanozza měla krásný dům v Římě na Piazza Pizzo di Merlo, kde se po porodu vydala. Zde s ní již bydleli dva synové, Cesare a Juan, kteří bojovali o přízeň své krásné sestry. V šesti letech je přestěhována spolu se svým bratrem Cesarem na Monte Giordano, kde se její výchovy ujímá Adriana z rodu Mila. Po

zvolení Rodriga Borgii za nového papeže Alexandra VI. je Lucrezie provdána za Giovanniho Sforzu a postupem času vidíme, jak ji pozice papežovi dcery a jméno Borgia přineslo spoustu těžkých chvil. Sledujeme jak se z nevinné milé dívky pod vlivem moci jejího otce a bratrů a její bezmezní lásky k nim stává žena, která již ví, že svět není tak růžový, jak se zdálo.

Kniha je psaná velmi živě a detailně. Dostáváme se do Itálie na konci 15. století a díky skvělému popisu nám téměř připadá, že jsme se v této době opravdu ocitli. Jean Plaidy zde popisuje, jak život Lucrezie a její rodiny, důležitých osobností této doby, ale také veškeré události, které ono období a život v Itálii poznamenali, ať už šlo o války, invazi Francouzů či mor. Příběh je plný násilí, úplatků, porušování celibátu, vražd a zneužívání moci. Děj je tedy mnohdy velice dramatický a člověk neznalý tohoto období je velice často překvapen, jak byla tehdejší doba, a hlavně papežská kurie zkažená. Kniha je také z historického pohledu velice věrohodná. Obsahuje spoustu názvů různých míst a jmen osob, což nám zpočátku může přijít velice složité pro čtení, avšak všechny tyto detaily nám utváří ve finále hodnověrný obrázek této doby.

Knihu bych doporučila, jak všem fanouškům historických románů, neboť je velice fascinující a příběh této rodiny je odlišný než klasických královských rodů, dozvíme se zde spoustu zajímavostí o 15. století, ale také i všem, kteří jsou ještě historickou tvorbou nepolíbeni. Hned na prvních stránkách se vžíváme do příběhu a je nám zatěžko knihu odložit. S přibývajícimi stránkami nás stále překvapuje, čeho všeho je tato rodina pro své blaho a splnění svých cílů, chtíčů a zachování blízkých vztahů mezi sebou schopná.

6 Závěr

Cílem této práce bylo přiblížit renesanční Itálii, její papežskou kurii a zjistit, jak je moderní mediální tvorba o rodu Borgia historicky věrná, tedy zkoumat historické prameny a porovnat je s dnešní mediální tvorbou. V neposlední řadě jsme se zabývali otázkou, proč tato tvorba vůbec vzniká a čím diváky láká.

Teoretická část je rozdělena do druhé a třetí kapitoly. Jsou zde obsaženy veškeré informace potřebné k následnému porovnávání s mediální tvorbou. Konkrétně v první kapitole jsme si přiblížili, co pojem renesance vůbec znamená, jaké byly důvody a důsledky vzniku této doby a celkově jsme si ucelili obrázek tehdejší Itálie. Všechna teorie, která byla v této části popsána, nám pomáhá snadněji porozumět kapitole následující.

Ve třetí kapitole jsme si již blíže přiblížili, jakou roli mělo v renesanci náboženství. Seznámili jsem se s náboženskými třídami této doby, konkrétně pro nás s nejdůležitějšími dominikánskými mnichy. Poprvé jsme se setkali se jménem Savonarola, který pontifikát Alexandra VI. velice ovlivnil. Je zde vykreslen způsob vlády renesančních papežů, především získávání financí. V závěru kapitoly jsme se zaměřili na rod Borgia. Všechny informace uvedené v této části byly nezbytné pro analýzu v následující kapitole.

Čtvrtá kapitola byla věnována analýze médií. Konkrétně se jednalo o analýzu seriálu, knihy a filmu o tomto rodu. Při tvorbě této kapitoly bylo nejdůležitější mít velmi dobře nastudovanou historii rodiny Borgia a již při sledování či četbě si všímat historických chyb. V každé podkapitole procházíme dějem příběhu a analyzujeme, zda je dění historicky věrné. Používáme komparaci těchto děl a historických faktů. V poslední části kapitoly jsme si vysvětlili, co je na těchto dílech zajímavé a proč nás tvorba o tomto rodu láká.

V poslední kapitole bakalářské práce jsme využili řešenou problematiku v žurnalistice, kdy jsme díky rozhovoru s profesorem Františkem Xaverem

Halasem mohli na toto téma nahlédnout pohledem opravdového historika, který se na církevní dějiny zaměřuje již dlouhá léta.

Kdybychom chtěli opravdu dojít k závěru, zda byla tato rodina, tak zkažená, jak se píše a povídá, byla by potřeba zkoumat tento problém několik měsíců nebo dokonce i let. Cílem práce, proto nebylo konkrétně rozebírat jejich život, ale pouze nastínit o koho se jedná a proč lidi v dnešní době zajímá jejich příběh.

Seznam použité literatury

Monografie

BURKE, Peter. *Italská renesance: kultura a společnost v Itálii*. Přeložil Jiří KROPÁČEK. Praha: Mladá fronta, 1996. 319 s. ISBN 80-204-0589-5

BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. Přeložil Vladimír ČADSKÝ. V Praze: Rybka, 2013. 536 s. ISBN 978-80-87067-08-6.

HIBBERT, Christopher. *Borgiové a jejich nepřátelé: 1431-1519*. Přeložila Jitka FIALOVÁ. Praha: Argo, 285 s. 2011. ISBN 978-80-257-0541-4.

HOLLINGSWORTH, Mary. *Borgiové: [rod s nejhorší pověstí]*. Přeložil Jan KOVÁŘ. V Praze: Slovart, 2013. 584 s. ISBN 978-80-7391-756-2.

LIŠKA, Vladimír. *Velké aféry a skandály evropských panovnických dvorů*. Praha: XYZ, 2016. 192 s. ISBN 978-80-7505-506-4.

PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Přeložili JANDEROVÁ D., B. KLÍPA a K. VINŠOVÁ. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny států. 496 s. ISBN 80-7106-152-2.

SEDLÁKOVÁ, Renata. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2015. 548 s., ISBN 978-80-247-35698-9

ŠEBELOVÁ, Zuzana. *Stručné poznámky k Úvodu do dějin a kultury Itálie: (V.-XIX. století)*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7073-8.

Odborné periodika

ČECHOVÁ, Blanka. *Extra historie: Kauzy: Hřích rodů Borgiaů*. Extra Publishing, 2013, (13). ISSN 1805-0301.

Internetové zdroje

Encyclopædia Britannica: Borgia Family [online]. Spojené království a Spojené státy americké: Encyclopædia Britannica, 2017 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Borgia-family>

Encyclopædia Britannica: Girolamo Savonarola [online]. Spojené království a Spojené státy americké: Encyclopædia Britannica, 2018 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Girolamo-Savonarola>

LEE, Alexander. Were the Borgias Really so Bad?. *History today* [online]. 2013 [cit. 2018-05-1]. ISSN 0018-2753. Dostupné z: <https://www.historytoday.com/alexander-lee/were-borgias-really-so-bad>

PETRÁČEK, Zbyněk. Ve hvězdách. *Respekt* [online]. Economia, 2007 [cit. 2018-05-1]. ISSN 1801-1446. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2007/11/ve-hvezdach>

POLÁCH, Antonín. *Počátky renesance – zrození našeho dnešního světa* [online]. 2015 [cit. 2018-05-8]. Dostupné z: <http://apolach.cz/?p=1541>

Ostatní zdroje

RESCH, Pavel. *Renesance jako téma půlročního výběrového semináře na gymnáziích*. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy.

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona; - bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 11.3.2013

.....

Dominika Křížanová